

ἜΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δεύτερος

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἄλλῃ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχ. ἀπὸ 1 ἰαν. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἰς ἑτάσεις — Τυπὴ προηγ. φιλίππου λ. 30 — Γραμ. τῆς Ἀποθεοσεως: Ὁδ. Σταδίου, 6.

7 Νοεμβρίου 1876

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΥΡΙΚΙΟΝ ΒΑΔΚ

Συντάξις: Ἰδὶ σελ. 681.

Οἱ σύνδεσμοι τῶν ἐργατῶν. — Αἱ ἀπεργίαι.

Ὁ Φίλιππος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὅτι οἱ μισθοὶ δύνανται ν' ἀναβοηθαζοῦν τῷ ἐφαίνετο τοῦτο ἄδικον πρὸς τε τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς μισθωτὰς αὐτῶν καὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην του.

Διδάσκαλος. — Ἰδῶμεν, Φίλιππε, ὅταν αἱ σβοῦραι ἦναι σπάνια δὲν ἀξίζουσιν δύο ἢ τέσσαρας βώλους περισσώτερον ἀπὸ ὅ,τι ἀξίζουσιν, ὅταν ἦναι κοινὰ καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἔχει;

Φίλιππος. — Δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Διδάσκαλος. — Ἀναμφιβόλως, μία σβοῦρα δὲν εἶναι ἐργασία, ἀμιλοῦμεν περὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι περὶ τῆς τιμῆς τῆς σβοῦρας.

Ἄλλ' ὑποθέσωμεν ὅτι ὑποδηματοποιὸς τις ὁ ὁποῖος ἔχει ἐργασίαν διὰ δύο μόνον ἐργάτας παρκαλεῖται νὰ προσλάβῃ καὶ τρίτον ἐργάτην· τί θὰ εἴπῃ;

Φίλιππος. — Θὰ εἴπῃ: Δὲν ἔχω ἀνάγκην τῶρα ἀπὸ σέ. Ἐχω τοὺς ἐργάτας μου.

Διδάσκαλος. — Ὑποθέτω τῶρα ὅτι ὁ ἐργάτης ἐπῆγεν εἰς πολλοὺς ὑποδηματοποιούς, καὶ ὅλοι εἶχον τοὺς ἐργάτας των· τί θὰ κάμῃ ὁ ἐργάτης;

Τοῦ Φιλίππου μὴ εἰζεύροντος τί νὰ ἀπαντήσῃ, ὁ Γέρω-Πέτρος προσέθεσε· τί θὰ κάμῃ διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης;

Πέτρος. — Θὰ ζητήσῃ ἄλλην ἐργασίαν.

Γέρω-Πέτρος. — Θὰ ζητήσῃ λοιπὸν νὰ γείνη χρυσοχόος ἢ ἰατρός, δὲν ἔχει οὕτως;

Τὰ παιδιὰ ἤρχισαν νὰ γελοῦν, καὶ ὁ διδάσκαλος ἐξήγησεν ὡς ἐξῆς τὴν ἀστειότητα τοῦ Γέρω-Πέτρου. Ὁ ἐργάτης ὅταν ἐμποδίζεται νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην, ἢ τὸ ἐπάγγελμά του, ἀμέσως μόνον ἀπλουστάτην τινὰ ἐργασίαν δύναται νὰ κάμῃ, ἢν δύναται τις νὰ μάθῃ ἄνευ διδασκαλίας.

Ἄλλ' αἱ ἀπλουστάται ἐργασίαι ἄς ὅλος ὁ κόσμος ἠξεύρῃ νὰ κάμῃ, πληθύνονται ἐλάχιστα.

Ἄλλως τε, αἱ ἐργασίαι εἰς τὰς ὁποίας δὲν εἶναι τις συνειθισμένος εἰσὶ πολλὴ κοπιαστική. Τέλος χάνει τις καιρὸν ζητῶν ἐργασίαν τοιαύτην ἢν ἀγνοεῖ ποῦ νὰ εὑρῇ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ὁ ἐργάτης προτιμᾷ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν ἐργοστασιάρχην τοῦ ἐπαγγέλματός του· δός

μοι ἐργασίαν, καὶ πρὸς τὸ παρὸν σοὶ τὴν κάμνω εὐθηνότερα.

Ἀλέξανδρος. — Ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν πρέπει εἰς τοιαύτας περιστάσεις νὰ ὠφεληθῆται ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἐργάτου.

Γέρω-Πέτρος. — Δηλ. πρέπει νὰ τῷ εἴπῃ: Παλλυκάρι μου, δὲν ἔμπορῶ νὰ πληρώσω τὴν ἐργασίαν σου εἰς τὴν συνήθη τιμὴν τῆς, καὶ κατὰ συνέπειαν, ἀπόθανε τῆς πείνης.

Διδάσκαλος. — Ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν ἐπιφρελεῖται τῆς δυστυχίας τοῦ ἐργάτου — ὅπερ θὰ ἦτο κακόν — τὸν ἀντιὸν τὴν ὑποχρεώνει, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ζημιώνεται, δίδων αὐτῷ ἐργασίαν εἰς μικροτέραν τιμὴν, ὅταν π. χ. διαθέτῃ ὅσην ἐργασίαν δύναται.

Ἀλέξανδρος. — Πῶς τοῦτο;

Διδάσκαλος. — Ἰδοὺ πῶς. Ἄμειλούσαμεν περὶ τοῦ ὑποδηματοποιοῦ, ἐξακολουθήσωμεν τὸ παρὰδειγμα τοῦτο. Πωλεῖ τὰ ὑποδήματα 20 δρ. τὸ ζεύγος. Εἰς τὰς 20 ταύτας δρ. ὑπάρχει ἡ ἀγορὰ τῶν δερμάτων, ἢ πληρωμὴ τοῦ ἐργάτου, τὰ λοιπὰ ἐξοδα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι κέρδος. Τῶρα ἐννοεῖται ὅτι ὁ ὑποδηματοποιὸς κατασκευάζει τόσα ζεύγη ὑποδημάτων ὅσα δύναται νὰ πωλήσῃ· ὑποθέσωμεν ὅτι πωλεῖ 1000 ζεύγη τὸ ἔτος. Ἐρχεται ἓνας ἐργάτης ὁ ὁποῖος τῷ λέγει· θέλω νὰ σὲ κατασκευάσω καὶ ἄλλα. Ὁ ὑποδηματοποιὸς τῷ ἀπαντᾷ: δὲν δύναμαι νὰ τὰ πωλήσω· κατασκευάζω ἤδη 1000 ζεύγη, ἅτινα μοι ἀρκοῦν. Ὁ ἐργάτης τῷ ἀπαντᾷ· ἔχω ἀνάγκην ἐργασίας διὰ νὰ ζήσω, θὰ ἐργασθῶ εὐθηνώτερον. Τότε ὁ ὑποδηματοποιὸς λέγει κατ' ἐκῆυτόν· τὰ πρόσθετα ταῦτα ὑποδήματα θὰ τὰ προσφέρω εἰς μικροτέραν τιμὴν, καὶ θὰ εὑρῶ ἴσως νέους ἀγοραστὰς· καὶ δέχεται τὴν πρότασιν.

Γέρω-Πέτρος. — Ὑποχρεώνει μέρος τοῦ κεφαλαίου του (τὰ δέρματα, ὑλικά καὶ τὰ εργατικά), καὶ ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ πωλήσῃ τὰ ὑποδήματα, τὸ κεφάλαιόν του οὐδὲν τῷ ἀποφέρει καὶ χάνει τοὺς τόκους.

Καλοτύχης. — Εἶδον πάντοτε ὅταν ὑπάρχῃ πολλὴ ἐργασία, ὅτι οἱ μισθοὶ ὑψοῦνται, καὶ ἐκπίπτουν ὅταν ὑπάρχῃ ὀλίγη ἐργασία· καὶ ὅτι οὔτε οἱ σύνδεσμοι τῶν ἐργατῶν οὔτε αἱ ἀπεργίαι συντελοῦν εἰς τι.

Ἰωάννης. — Τί εἶναι οἱ ἐργατικοὶ σύνδεσμοι καὶ αἱ ἀπεργίαι;

Καλοτύχης.—Οί εργατικοί σύνδεσμοι είναι όταν αριθμός τις εργατών της αὐτῆς τέχνης ἢ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος συνονοῦνται διὰ νὰ ζητήσουν αὐξήσει μισθοῦ, ἀπεργία δὲ, όταν ἐνοοῦν νὰ ἐργασθῶσι μόνον ὑπὸ τοῦς ἔδρους οὓς ἀπαιτοῦν. Ἡτοι ἡ ἀρνησις, ἡ ἢ πραγματικὴ παύσις τῆς ἐργασίας λέγεται ἀπεργία (grève.)

Ἀλέξανδρος.—Εἶναι δικαίωμά μας.

Γέρω-Πέτρος.—Ἀναμφιβόλως. Εἶναι δικαίωμά σας, ὅχι ὅμως πάντοτε καὶ κέρδος σας. Συχνότατα, ὁ ἐργάτης ὑποχρεοῦται νὰ ἐνδώσῃ ἀφοῦ δὲν ἐργασθῇ ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας ἢ καὶ τινὰς μῆνας. Ἐν τούτοις ὅμως ὅχι μόνον δὲν κατορθώνει τι ἀλλὰ καὶ δαπανᾷ τὰς οικονομίας του, ἐὰν ἔχη. Καὶ ἐὰν ἐπιτύχῃ μικρὰν τινα αὐξήσει, τὴν ἀγοράζει πολὺ ἀκριβὰ καὶ πάντοτε δὲν τὴν διατηρεῖ.

Διδάσκαλος.—Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν ἐργάζεται διὰ νὰ εὐχαριστηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ πωλήσῃ. Ὁ ἀγοραστής ἢ ὁ καταναλωτὴς, ἀπ' ἑτέρου, δὲν ἀγοράζει διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν πωλητὴν, ἀλλὰ διότι ἐπιθυμεῖ νὰ προμηθευθῇ τὸ προσφερόμενον ἐμπόρευμα. Τὸ ἀγοράζει λοιπὸν εἰς τὴν δεινὰ τιμὴν, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὴν δεινὰ. Ἐὰν δὲν συγκατανεύῃ νὰ πληρώσῃ τιμὴν τινὰ, ὁ πωλητὴς σπανίως δύναται νὰ τὸν ἀναγκάσῃ, ἐνῶ ὁ καταναλωτὴς σχεδὸν πάντοτε κατορθώνει τὸν πωλητὴν νὰ ἐκπέσῃ τὴν τιμὴν. Κατὰ συνέπειαν, ὁ ἐργοστασιάρχης μὴ δυνάμενος νὰ ὑψώσῃ ὅσον θέλει τὴν τιμὴν τοῦ ἐμπορεύματος, δὲν δύναται ἐπίσης καὶ νὰ ὑψώσῃ πάντοτε τὰ ἡμερομίσθια.

Καλοτύχης.—Προτιμᾷ μάλλον νὰ κλείσῃ τὸ κατάστημά του παρά νὰ ἐργάζεται μὲ ζημίαν.

Ἀλέξανδρος.—Ἄλλ' ἐὰν ὁ ἐργάτης δὲν κερδίξῃ ἀρκετὰ διὰ νὰ ζήσῃ;

Καλοτύχης.—Ὅλοι οἱ ἐργάται δὲν ἔχουν ἀρκετοὺς μισθοὺς, τοῦτο εἶναι ἀληθές· πολλάκις ὅμως καὶ ὀκνηροὶ τινες δὲν ἐργάζονται ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι δὲν κερδίζουν ἀρκετὰ.

Γέρω-Πέτρος.—Καὶ αἱ ἀνωφελεῖς δαπάναι;

Διδάσκαλος.—Πρέπει νὰ εἰξεύρη τις νὰ ζῆ μὲ οικονομίαν, ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μόνον ἐκ τῆς πλούτου, τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τῆς κατασκευαζομένης ἐργασίας ὀφείλει νὰ περιμένῃ σπουδαίαν βελτίωσιν καὶ διαρκῆ ἐν τῇ θέσει του ἑκάστος.

Ὁ συνεταιρισμὸς ἢ ἡ συνεργασία.

Ἀλέξανδρος.—Δὲν πιστεύετε λοιπὸν εἰς τὴν συνεργασίαν;

Διδάσκαλος.—Πιστεύω μόνον ὅτι ἀφορᾷ τὰ θρησκευτικὰ πράγματα· ὅτι ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ, φίλε μου, ἐπιθυμῶ νὰ μαρτάνω· παρατηρῶ λοιπὸν τὰ πράγματα καὶ ἀποταμιεύω τὴν πείραν.

Παραδείγματός χάριν, ὅταν θέλω νὰ μάθω

ἐὰν ἦναι ἀληθές ὅτι καίεται τις ἐγγίζων τὸ πῦρ, πλησιάζω τὸν δάκτυλον· ἐὰν θέλω νὰ μάθω ἂν ἦναι προτιμότερον τὰ γεώμηλα νὰ φυτεύωνται ἀκέραια ἢ εἰς τεμάχια, φυτεύω καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους καὶ συγκρίνω τὰ προϊόντα.

Τὸ αὐτὸ θὰ πράξω καὶ διὰ τὴν συνεργασίαν. Θὰ κρίνω ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων.

Πέτρος.—Τί εἶναι ἡ συνεργασία;

Διδάσκαλος.—Ἡ συνεργασία σημαίνει συνεταιρισμὸν. Ὑπάρχουσι ἄνθρωποι συμβουλευόντες τὴν συνεργασίαν. Νομίζουν ὅτι οἱ ἐργάται συνεταιριζόμενοι μεταξὺ των, ἀντὶ νὰ ἐργάζωνται διὰ λογαριασμὸν ἐργολάβου τινος, θὰ ἐκέρδιζον περισσότερα καὶ θὰ ἦσαν εὐτυχέστεροι.

Γέρω-Πέτρος.—Ἐὰν ἡ βροχὴ καὶ ὁ καλὸς καιρὸς δὲν ἔρχονται ὅταν πρέπει, ἡ συνεργασία θὰ ὠριμάσῃ τὰς ὁπώρας; Ὅταν γείνη πόλεμος, μήπως ἡ συνεργασία ἐμποδίζει τὴν πυρκαϊάν τῆς οἰκίας;

Ἀλέξανδρος.—Εἰξεύρω ὅτι εἶσαι κατὰ τῆς συνεργασίας.

Γέρω-Πέτρος.—Μήπως σὺ εἶσαι ὑπὲρ αὐτῆς; Ὅμιλεῖς μόνον, ἀλλὰ δὲν λαμβάνεις μέρος εἰς συνεργατικὴν τινὰ ἐταιρίαν. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄνθρωποι ὅπως σὺ, οἱ ὅποιοι συμβουλευοῦν εἰς τοὺς ἄλλους, ὅτι δὲν θέλουν νὰ πράξουν οἱ ἴδιοι.

Ἀλέξανδρος.—Διότι δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ λάβω μέρος.

Διδάσκαλος.—Εἶμαι ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀκολουθοῦν εὐχαρίστως τὸ λόγιον τοῦ Εὐαγγελίου: «Πάντα ἐξετάζετε τὸ καλὸν κατέχετε.» Ὅστε δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω περὶ τῆς συνεργασίας πρὶν γείνουν πολλοὶ ἐπ' αὐτῆς δοκιμαίαι. Ὅλιγοὶ ἐπέτυχον καὶ πολλοὶ ἀπέτυχον. Οὐχ ἦττον, ἴσως εἶναι ἀκόμη πολὺ ἐνωρίς διὰ νὰ κρίνῃ τις· ἐὰν ὅμως θέλετε, σᾶς λέγω τὰς ἐπὶ τούτῳ σκέψεις μου.

Ὁλοι.—Ναί, ναί, νὰ μᾶς τὰς εἰπῆτε.

Διδάσκαλος.—Πρῶτον, ἐσκέφθην ὅτι συνεταιρίζεται τις διὰ νὰ κάμῃ μόνον τὰ πράγματα ἐκεῖνα ἅτινα μόνος του δὲν δύναται νὰ κατασκευάσῃ. Ἐὰν μόνος μου δύναμαι νὰ κατασκευάσω τι ὅπερ θὰ μ' ἀποφέρῃ ὃ δρ. δὲν θὰ συνεταιρισθῶ μετ' ἄλλου διὰ νὰ μοιρασθῶ τὰς ὅ ταύτας δραχμάς.

Ὁ συνεταιρισμὸς λοιπὸν προέρχεται ἐξ ἀνάγκης· εἴτε διότι δὲν ἔχει τις ἀρκετὰ χρήματα, εἴτε διότι δὲν ἦναι ἀρκετὰ ἰσχυρὸς, ἢ ἱκανὸς διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἔργον τι μόνος του.

Οὐδεὶς ἀγαπᾷ τὸν συνεταιρισμὸν, διότι οἱ σύντροφοι εἶναι συγχρόνως καὶ κύριοι.

Ἐπειτα, ἐν τῷ συνεταιρισμῷ πολλάκις ἑκάστος θέλει καὶ νὰ διευθύνῃ, καὶ δὲν κατορθοῦται πάντοτε ἡ συνενόησις· βεβαίως εἰς πρέπει νὰ διευθύνῃ, ἀλλ' οὗτος πρέπει νὰ εἰξεύρη νὰ διευθύνῃ, νὰ κατασκευάσῃ καὶ νὰ πωλῇ.

Τέλος, εἰς τὰς ἐταιρίκας ταύτας παραδέχον-

ταὶ τὴν ἰσότητά τοῦ μισθοῦ, ὅπερ ἄδικον. Ἐκάστος πρέπει νὰ πληρώνηται ἀναλόγως τῆς ἐργασίας του.

Πέτρος.—Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἐπληρώσῃ τις τὸ ἴδιον μίαν μεγάλην καὶ μίαν μικρὰν ἀπλάδα.

Καλοτύχης.—Ὅταν αἱ ἐργασίαι δὲν πηγαίνουν καλὰ δι' ὄλον τὸν κόσμον, πηγαίνουν κακὰ καὶ διὰ τὴν συντροφικὴν ἐταιρίαν.

Γέρω-Πέτρος.—Ἄλλ' ὁ ἐργοστασιάρχης πολλὰκις δύναται νὰ περιμένῃ καλότερας ἐποχὰς καὶ νὰ διδῇ ἐργασίαν εἰς τοὺς ἐργάτας του, ὅχι ἔμως καὶ αἱ συντροφικαὶ ἐταιρίαι.

Καλοτύχης.—Τὰ δὲ προϊόντα των δὲν θὰ πωλῶνται ἀκριβώτερον τῶν ἄλλων.

Διδάσκαλος.—Βλέπετε, φίλτατε Ἀλέξανδρε, ὅτι οἱ γείτονές μας δὲν νομίζουν ὅτι αἱ συντροφικαὶ ἐταιρίαι δύναται νὰ φέρουν τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν κόσμον. Οὔτε ὑπάρχουν οὔτε θὰ ὑπάρχουν ποτὲ καταστήματα ἅτινα θὰ καταστήσουν ὄλον τὸν κόσμον εὐτυχῆ. Πρέπει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἕκαστος νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν εὐτυχίαν του, καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχει μία ἀλάνθαστος συνταγὴ: Λάβε καλὴν δόσιν ἐργασίας, πρόσθεσε ἀναγκαίαν δόσιν οικονομίας, καὶ κάμνε χρῆσιν αὐτῆς καθ' ἑκάστην. Ἴδου τὸ βεβαιότερον μέσον τοῦ νὰ προαχθῇ τις εἰς εὐχάριστον θέσιν.

A. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ἐπειτα συνέχισεν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΚΗΡΙΟΥ

Συνέχεια (ὁμ. σελ. 601).

Ἐλπίζω ὅτι διὰ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων τούτων πειραμάτων ἐμάθατε ν' ἀναγνωρίζετε τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρακός, καὶ νὰ ἐνοῆτε τίνα εἶσι τὰ προϊόντα τῆς καύσεως, ὅταν ἀέριον ἢ ἄλλο τι σῶμα καίεται εἰς τὸν ἀέρα.

Πρὶν ἐγκαταλείψω τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, θέλω σᾶς ὑποβάλλει ἀκόμη τινὰς παρατηρήσεις καὶ τινὰ πειράματα περὶ τῆς θαυμασίας ἐνεργείας τοῦ ἀνθρακός εἰς τὴν καύσιν. Σᾶς ἐδειξα ὅτι ὁ ἀνθραξ καίει μόνον ὡς σῶμα στερεόν, ἀλλὰ παύει ὡν εἰς στερεὰν κατάστασιν ἅμα ἀποκαθ. Δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς πάσας τὰς καυσίμους ὕλας, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὰς ἀνθρακώδεις, οἷον τοὺς γαιάνθρακας, τοὺς ξυλάνθρακας καὶ τὰ ξύλα. Πλὴν δὲ τοῦ ἀνθρακός δὲν γνωρίζω καμμίαν πρῶτην ἢ στοιχειώδη οὐσίαν καίουσαν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Ἄν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, τί θὰ συνέβαινε; Ἄν φέρ' εἰπεῖν ὅτι αἱ καυσίμοι ὕλαι ἦσαν ὡς ὁ σίδηρος, ὅστις καίτοι καίειν ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι στερεόν σῶμα, ποτὲ δὲν θὰ εἶχομεν καύσιν ὡς αὐτὴν ἣτις λάμπει εἰς τὴν ἐστίαν ταύτην.

Ἴδου τῶρα ἄλλο εἶδος καυσίμου ὕλης, ἣτις καίει ἀριστα, ἐπίσης καλῶς ὡς ὁ ἀνθραξ, ἢ καὶ

καλότερα. Ἀνάπτει, ὡς βλέπετε, μόνη της ὅταν ἐκτίθηται εἰς τὸν ἀέρα. (Ὁ καθηγητὴς θραβεῖ σωλῆνα πλήρη πυρφόρου μολύβδου.) Εἶναι μολύβδος παρασκευασμένος ἡ οὐσία αὐτῆ, καὶ βλέπετε ποίαν καυστικότητα ἔχει. Εἶναι πολὺ διηρημένη, καὶ ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο πρὸς γαιάνθρακα σεσωρευμένον ὑπὸ καπνοδόχον. Καίει δὲ, διότι ὁ ἀήρ ἔμπορεῖ νὰ ἐγγίξῃ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ συγχρόνως νὰ διέρη ἐντὸς αὐτῆς. Διατί δὲν καίει πλέον τῶρα, ὅταν τὴν ἤνωσα εἰς ἓνα σωρὸν; (Ὁ καθηγητὴς ἐκέλευσε τὸ περιεχόμενον τοῦ σωλῆνος εἰς σωρὸν ἐπὶ σιδηροῦ πίνακος.) Μόνον καὶ μόνον διότι ὁ ἀήρ δὲν ἔμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας. Θερμότητα μὲν ἔμπορεῖ νὰ παραγάγῃ πολλὴν, ὅσην χρειαζόμεθα ἐνίοτε εἰς τοὺς κλιβάνους καὶ λέβητας· ἀλλ' αἱ κατώτεροι σιβάδες τοῦ σωροῦ δὲν ἀνάπτουσι, διότι ὁ ἀήρ δὲν εἰσχωρεῖ εἰς αὐτάς. Τὴν ἢ διαφορὰ πρὸς τὸν ἀνθρακα, ὅστις, ἐν ᾧ καίει ὡς ὁ μολύβδος οὗτος, καὶ ἀναπτύσσει μεγάλην θερμότητα ἐντὸς τῆς ἐστίας του, διαλύει τὸ προϊόν τῆς καύσεως του εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἀφήνει καθαρὸν τὸν ἀνθρακός τὸ κατάλοιπον. Σᾶς ἐδειξα ὅτι εἰς τὸ δ-ξυγόνον ὁ ἀνθραξ ἐντελῶς διαλύεται, χωρὶς ν' ἀφήνῃ στάκτην· ἐν ᾧ ἐδῶ, εἰς τὸν σωρὸν τοῦτον (ὁ καθηγητὴς δεικνύει τὸν πυρφόρον) ἔχομεν περισσότεραν στάκτην παρά καύσιμον ὕλην, διότι τὸ κατάλοιπον, συνδεόμενον μετὰ τοῦ δ-ξυγόνου, ἔγινε βαρύτερον. Βλέπετε λοιπὸν τὴν διαφορὰν ἣτις ὑφίσταται μετὰ τοῦ ἀνθρακός καὶ τοῦ μολύβδου, ἢ τοῦ ἀνθρακός καὶ τοῦ σιδήρου, ἂν προτιμᾶτε τὸ μέταλλον τοῦτο, τὸ παρέχον τόσα λαμπρὰ ἀποτελέσματα φωτὸς καὶ θερμότητος.

Ἄν, ὅταν ὁ ἀνθραξ καίῃ, τὸ προϊόν τῆς καύσεως ἐξήρchet ὡς σῶμα στερεόν, θὰ ἐβλέπετε μὲ διαφανῆ οὐσίαν νὰ πληρώσῃ τοῦτο τὸ δωμάτιον, ὡς ὅταν καίῃ φωσφόρος. Ὅταν ἐξ ἐναντίας καίῃ ὁ ἀνθραξ, ὄλον τὸ προϊόν τῆς καύσεως ἀνέρχεται καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν. Πρὸ τῆς καύσεως εἶναι στερεόν, καὶ φαίνεται σχεδὸν ἀδύνατον νὰ μεταβληθῇ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν καύσιν μεταβάλλεται εἰς ἀέριον, καὶ τὸ ἀέριον τοῦτο δυσκολώτατα (ἂν καὶ κατορθώθῃ) μετατρέπεται εἰς βευστὸν ἢ εἰς στερεόν σῶμα. Μεταβαίνω ἤδη εἰς περιεργὸν μέρος τοῦ ζητήματος ἡμῶν, τὴν σχέσιν ἣτις ὑπάρχει μετὰ τῆς καύσεως κηρίου, καὶ τῆς ἄλλης ἐκείνης ζωσσης καύσεως ἣτις ἐκτελεῖται ἐντὸς ἡμῶν. Ἐντὸς τοῦ σώματος ἐκάστου ἐξ ἡμῶν γίνεται εἶδος καύσεως, ἣτις ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὴν τοῦ κηρίου. Αὐτὴν θέλω νὰ σᾶς ἐξηγήσω. Τινὲς συγγραφεῖς παρομοιάζουσι τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς δαυλὸν καίοντα. Ἄν προσέξῃτε εἰς τὰς ἐξηγήσεις μου, θὰ ἰδῆτε ὅτι ἡ ποιητικὴ αὐτὴ μεταβολὴ πληρέστατα δικαιολογεῖται. Πρὸς τοῦτο κατασκευάσκα τὸ ἀπλούστατον τοῦτο ἐργαλεῖον,

Οί ναῦται πάντες, συνηθροισμένοι εἰς τὸ ἐμπροσθεν μέρος τοῦ πλοίου, ἐξεπλήσσοντο διὰ τὸ αἰφνίδιον φαινόμενον. Διὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅπως διὰ τὰ φυτὰ εἶνε στοιχεῖον ζωῆς τὸ φῶς!

Ἦσαν ἡσυχα καὶ ἀτάραχα τὰ ὕδατα, ἀλλ' ἦτο ἀπαισία ἢ ἡρεμία ἐκεῖνη δὲν ἠδύνατο ν' ἀπατήσῃ τὸν πεπειραμένον ναύτην. Ἦτο στιγμή ὑπερτάτης σιγῆς, στιγμή καθ' ἣν συναΐζει ἡ τρικυμία, ὡς ὁ ἀθλητής, τὰς δυνάμεις τῆς, ἵνα ριφθῇ εἰς τὸ στάδιον!...

— Ἀλλοίμονό μας! εἶπεν ὁ Λάξ, ὅστις ἴστατο τότε πλησίον εἰς τὸν πλοίαρχον. Ἡ ἄλυσις τῆς ἀγκύρας εἶνε ἐλπίζω στερεά;

— Στερωτάτη.

— Καὶ τὰ κατάρτια βαστοῦν;

— Εἶνε τὰ καλλίτερα τῆς Δουνκέρκης.

— Θὰ τὰ ἰδῆτε νὰ λυγίζουσι ἄν καλάμια ἂν δὲν σπάσουν, γὰρ ἔστων τοῦ τάκκαμε.

Δὲν εἶχε τελειώσει τὸν λόγον τοῦ καὶ φοβερός καὶ βικαιότατος βορειοδυτικὸς ἄνεμος ἤρχισεν νὰ πνέῃ. Εἰς τὴν ἀκράτητον πνοήν του ἐν iceberg, οὐ εἶχον κατασκάψει τὴν βάσιν τὰ κύματα, κατέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ πατάγου ὁμοιάζοντος πρὸς τὴν ἐκπυροσκορότησιν πολλῶν κανονίων. Κολοσσαία τεμάχη πάγου ἐσύροντο ὑπὸ πολλῶν κυμάτων πρὸς τὸ πλοῖον. Εἰς τῶν πυρσῶν τὴν λάμψιν δὲν ἠδύνατο οἷεν αὐτῶ νὰ διακρίνωσιν οὔτε τὸ χρῶμα οὔτε τὸ σχῆμά των ἐφάνοντο μόνον σπινθηροβολοῦντα, ὡς χάλυψ, εἰς τὸ σκότος.

— Κύριε ἐλέησον! ἐψιθύρισεν ὁ Λάξ, τρίβων διὰ τῆς χειρὸς του τὸ μέτωπον τὸ πρᾶγμα εἶνε βαρὺ!

Καὶ ταῦτα λέγων ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας φωνὴν καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ πλοίου ἵνα διακρίνῃ, εἰ δυνατὸν, τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος.

Οἱ πάγοι ἤρχοντο πρὸς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου ἀνάγκη πᾶσα ἦτο ν' ἀλλάξωσι διεύθυνσιν ἵνα τοὺς ἀπορύγωσιν.

Ὁ Λάξ ἀνεκοίνωσε τὰς παρατηρήσεις του πρὸς τὸν πλοίαρχον καὶ τὸν ὑποπλοίαρχον, οἵτινες εὔρον αὐτὰς ὀρθὰς καὶ ἐνήργησαν τὰ δέοντα.

Κατὰ τοὺς χειρισμοὺς ὅμως δυστυχῶς τούτους ἐφάνη ὅτι οἱ ναῦται δὲν ὑπέκουον μεθ' ἧς καὶ πρότερον προθυμίας· αἱ διαταγαὶ τοῦ πλοίαρχου δὲν εἶχον τύχει ἐπιτυχῶς ἐκτελέσεως καὶ τὸ πλοῖον εὐρίσκετο περικυκλωμένον ὑπὸ μεγίστων ὄγκων πάγου.

Ἐξωσμένον πανταχόθεν, ἐκτύπησεν ἐκεῖνο μετὰ τοσοῦτου κρότου, ὥστε ἔντρομος ἀνέβη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἡ Καρίνα.

— Πρὸς Θεοῦ, ἐφώνησεν ἅμα ἰδὼν αὐτὴν ὁ Μαρσέλ, κατὰ βά κατὰ μὴ φοβεῖσαι, δὲν εἶνε τίποτε!

Ἡ κόρη περιέφερε κύκλω βλέμμα ἀπελπιστικόν, ὕψωσεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας καὶ ἀπεμακρύνθη.

Οἱ ὄγκοι ἐπῆρχοντο φοβεροὶ κατὰ τοῦ πλοίου καὶ ὁ οὐρανὸς πάντοτε κεκαλυμμένος! Καὶ θόρυβος ἀπαισίας ἐκτύπων πρὸς ἀλλήλους οἱ ὄγκοι, ἐσύριζον οἱ ἄνεμοι καὶ γοερῶς ἐκυμάτιζεν ἡ θάλασσα... καὶ σκότος παντοῦ!

Μόνον ἡ ἀριστερὰ πλευρὰ τῆς Ρόζας Μαρίας ἦτο ὅπως οὐδὲν ἐλευθέρω, ἐκεῖθεν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ διὰ νὰ ἐπιβῇ τῶν λέμβων τὸ πλήρωμα· ἀλλὰ δὲν εἶχε κριθῇ ἀκόμη ἀπολύτως ἀναγκαῖον τὸ ἔσχατον τοῦτο μέσον.

Καὶ ὅμως μετὰ τινος στιγμῆς ἠκούσθη φωνὴ ἀπαισία·

— Ἄς σωθῇ ὅποιος ἔμπορεῖ. Ἐς τὴν θάλασσαν ἢ βάρκακι. Ψηλά τὰ τρόφιμα.

— Τίς τολμᾷ νὰ διατάτῃ οὕτως; ἐκραύγασεν ἐξω φρενῶν ὁ πλοίαρχος.

— Ἐγὼ! ἀπήντησε γαῦρος καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ δύο ναυτῶν ὠπλισμένων ὁ Τρομπῶν.

— Συλλογίζεσθε τί κάμνετε; Ἐνοπλος στάσις ἐντὸς πλοίου! Ἡξεύρετε τὸν νόμον;

— Δὲν πρόκειται περὶ στάσεως καὶ περὶ νόμων. Ἐβαρύνθημεν αὐτὸν τὸν παλητόπον, ὅπου μᾶς ἐφέρατε. Θέλομεν νὰ φύγωμεν· ἐγὼ ἔδωκα τὰς ἀναγκαῖας διαταγὰς.

— Ἀθλιε! ἐφώνησεν αἰφνης ὁ Μαρσέλ καὶ ἐχύθη ἵνα τὸν ἀρπάξῃ, ἀλλ' ἐμποδίσθη ὑπὸ τοῦ Βλονδῶ καὶ τοῦ Λάξ.

— Μὴ θυμώνεις, πουλάκι μου, ὑπέλαβεν ὁ Τρομπῶν, ὕψων σπάθην κατ' αὐτοῦ. Ἐνθυμεῖται ἀκόμη τὸ πρόσωπόν μου τὸ χεράκι σου. Ξεύρεις πῶς θὰ ἐκδικηθῶ; Θὰ σ' ἀφήσω ἐδῶ μόνον εἰς τὸ πλοῖον ν' ἀποθάνῃς ἀπὸ τὴν κακοπάθειαν. Σὲ, ἂν θέλῃς, πλοίαρχε, ἐπειδὴ εἶσαι καλὸς ἀνθρώπος, σὲ πέρνω μαζί μου· ἔρχεσαι;

— Ποτέ! ἀνέκραξεν ὁ Βλονδῶ.

— Φίλοι μου, λέγει ὁ Μαρσέλ, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ναύτας, ὁ ἀνθρώπος οὗτος σὰς ἀπατᾷ, σὰς πλανᾷ· εἴθε καλοὶ καὶ γενναῖοι ἄνδρες, μὴ παρασυρθῆτε.

— Θέλομεν νὰ φύγωμεν, ἀπήντησαν πάντες.

— Ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάμετε δυστυχισμένοι, ὑπέλαβεν ὁ Λάξ. Τὸ πλοῖον αὐτὸ εἶνε λαμπρὸν, μόνον ἐντὸς αὐτοῦ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σωθῶμεν.

Τὰ πάντα εἰς μάτην! Οἱ ναῦται δὲν ἤκουον εἰμὴ τὸν Τρομπῶν. Ὅτι ἠδύνατο τὸ ἐπραξεν ὁ δυστυχὴς πλοίαρχος· ἠπέλησε, παρεκάλεσε, τὰ πάντα εἰς μάτην. Εἶδε ματαιουμένους τὰς ἐλπίδας του καὶ ἐδάκρυσεν οἱ ὀφθαλμοὶ του.

— Τί νὰ γείνη, λέγει ὁ Μαρσέλ, δυστύχημα βεβαίως εἶνε καὶ τοῦτο, ἀλλ' ἄς ἐλπίσωμεν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν.

— Ἐνας καλὸς ἄνεμος νὰ μᾶς ἔλθῃ, προσέθηκεν ὁ Λάξ, καὶ τὸ πᾶμα τὸ πλοῖον εἰς τὸ Χάμμερφεστ, γλυτόνομα ἀπὸ τοὺς πάγους.

— Βεβαίως, ὑπέλαβεν ὁ Δαμπελέν· εἶδα ἐγὼ νὰ φθάσῃ πλοῖον εἰς τὴν Ἀβάναν ἀπὸ τὸ Βέρα Κρούζ. Ὅλον τὸ πλήρωμα εἶχεν ἀποθάνει εἰς

τὸν δρόμον ἀπὸ κίτρινον πυρετὸν, δὲν ἔμενε παρὰ ὁ πλοίαρχος κληθήρης καὶ ἡ σύζυγός του μόνη ὑγιής. Ἐκεῖνη, φίλοι μου, κατώρθωσε νὰ ὀδηγήσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἀβάναν. Ὅτι ἔκαμε μία γυναῖκα θὰ τὸ κάμουν τρεῖς ἄνδρες ἰσχυροί· ἔπειτα ἔχομεν καὶ τὸν Φρισκέ μας...

Τὴν στιγμήν ἐκεῖνην ἠκούσθησαν αἱ κραυγαὶ τῶν ναυτῶν... Οἱ ἄθλιοι εἶχον ἐπιβιθασθῆ εἰς τὰς λέμβους καὶ ἀπῆρχοντο διὰ παντός.

Ἡ Καρίνα ἀκούσασα τὸν θόρυβον ἐξῆλθε πάλιν καὶ νοήσασα τὰ γενόμενα ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς τῆς.

Καὶ ἐμυκάτο ἡ τρικυμία καὶ τὰ ἐξ ἐκεῖνα δυστυχῆ ὄντα ἐγκαταλελειμμένα ἔμενον μόνα!

ΙΖ'

Μόνοι! εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόσμου! ὑπὸ οὐρανὸν φοβερώτερον τοῦ τῶν Κιμμερίων, ὃν μετὰ φρίκης περιέγραφον οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ τὰ αἰώνια νέφη. Μόνοι! ἐπὶ ἀδαμάστου θαλάσσης ἐντὸς μηδαμίνου πλοίου, τὸ ὁποῖον ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ἠδύνατο νὰ θλάσσωσιν οἱ πάγοι ὡς φλοῖον καρυδίου. Ἰστανοὶ περίτρομοι καὶ σιγηλοὶ οἱ δυστυχεῖς ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον· ἐπίεζεν αὐτοὺς ὁ φόβος καὶ ἡ ἀπομόνωσις. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐκεῖνην στιγμήν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ τρόμου πρώτη ἡ Καρίνα ἐτόλμησε ν' ἀνοίξῃ καὶ τὸ στόμα καὶ ἐξῆλθον ἀπ' αὐτοῦ λόγοι παρηγορίας. «Ὁ Θεός, εἶπεν, ὁ φροντίζων διὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὁ Θεός, ὁ μὴ ἐγκαταλείπειν τὰ πλάσματά του, Ἐκεῖνος, ἂνευ τῆς θελήσεως τοῦ ὁποῖου οὐδὲ θρίξ δὲν καταπίπτει ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου, δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ ἡμᾶς. Ἄς ἐπικαλεσθῶμεν τὸ θεῖόν του ὄνομα καὶ τὴν ἀρωγὴν του, ἄς ἔχωμεν πίστιν εἰς αὐτόν!»

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα εἶχεν ἡ φωνὴ τῆς ἐνθουσιαστικὸν ἐκεῖνον τόνον, ὅστις εἰσδύει εὐθὺ εἰς τὰς καρδίας, καὶ ἠκτινοδόλαι ἡ ὄψις αὐτῆς ὑπὸ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Καὶ ἐφάνη τότε ἄγγελος παρήγορος εἰς τοὺς ἄλλους.

— Ναί, προσέθηκεν ὁ Λάξ, ἔχει δίκαιον ἡ ἀθῶα αὕτη. Ἄς ἔχωμεν θάρρος. Ἄς παρατηρήσωμεν ἀμέσως μήπως ἐφθείρον τὸ πλοῖον οἱ πάγοι.

— «Βοήθησον σεαυτὸν καὶ ὁ Θεός θὰ σὲ βοηθήσῃ», ὑπέλαβε λέγων καὶ ὁ Βλονδῶ καὶ μετὰ τοῦ Λάξ καὶ τοῦ Μαρσέλ διηυθύνθη πρὸς τὸν πυθμένα τοῦ πλοίου. Ἠκολούθει ὁ Δαμπελέν μετὰ φανοῦ.

Εὐτυχῶς οἱ τοῖχοι τοῦ πλοίου δὲν εἶχον πάθει τίποτε. «Λαμπρὸν πλοῖον!» ἐφώνησαν πάντες ὁμοῦ ἅμα ἐπέσθησαν περὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Ἄλλ' αἱ προμήθειαι εἶχον ἀφανισθῆ ὑπὸ τῶν λιποτακτῶν· δὲν ἔμενον εἰμὴ δύο κιβώτια μὲ δίπυρον καὶ ἐν κιβώτιον διασωθῆν χάρις εἰς τὴν ἐπιγραφὴν του ἴσως, ἣν

δὲν ἐνόησαν οἱ ναῦται. Τὸ κιβώτιον τοῦτο ἔφερε τὴν ἐπιγραφὴν *Pamican*, ἣτις λέξις, ἀμερικανικῆς ἀρχῆς, δηλοῖ βόειον κρέας ἀριστον, ἐξηραμμένον εἰς τὸν ἥλιον ἢ εἰς ὀλίγον πῦρ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἀποβληθῶσι πάντα τὰ ὑδαρῆ μέρη, μεταποιημένον εἰς κόνιν, κοκκινισμένον, μεμιγμένον ἔπειτα μὲ στέαρ καὶ ἰσχυρῶς πεπιεσμένον. Ἐν ἐλαχίστῳ ὄγκῳ ἡ οὐσία αὕτη περιέχει θρεπτικώτατα στοιχεῖα, εἶνε δὲ διὰ τὸν ναύτην τὸν πλέοντα εἰς τὰς πολικὰς χώρας ὅτι διὰ τὸν αὐτόχθονα Ἀμερικανὸν τὰ φύλλα τῆς κόκας, τὰ ὁποῖα ὀλίγιστα ἐξαρκοῦσι νὰ συντηρήσωσι τὰς δυνάμεις του καὶ εἰς αὐτὰς τὰς μακροτάτας καὶ ἐπιπονωτάτας ὁδοπορίας. Οἱ πρακτικώτατοι Ἀγγλοὶ μετεχειρίσθησαν πρώτοι εἰς τὰ πλοῖα τὸ *pamican*. Εἰς ἐκ τῶν πλοιαρχῶν τῶν ἀποσταλέτων πρότινων ἐτῶν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Φραγκλίνου, ὁ Κ. Ρίσιαρδων, εἶχεν εἰς τὸ πλοῖόν του 47, 400 λίτρας *pamican*, πρὸς κατασκευὴν τοῦ ὁποῖου ἐχρειάσθησαν 35,650 λίτρ. κρέατος βόειου καὶ 7,500 λίτρ. στέατος. Εἶχον δὲ προσθέσει καὶ 280 λίτρ. ζαχαρώσεως. Τὸ *pamican* τοῦτο ἐστοίχιζε φρ. 3.20 τὸ χιλιόγραμμον.

— Ἐσώθημεν, ἀνεβόησεν ὁ Μαρσέλ ἅμα ἰδὼν τὸ κιβώτιον. Χάρις εἰς τὴν πρόνοιαν ταύτην τοῦ Κ. Βανσκέπ τοῦ παρασκευάσαντος ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν μου τὸ κάλλιστον τοῦτο φάγημα, δὲν φοβούμεθα ν' ἀποθάνωμεν τῆς πείνης μὴνας ὀλοκλήρους ἂν ἐπρόκειτο νὰ μείνωμεν ἐδῶ.

Καὶ λέγων ταῦτα ὁ ὑποπλοίαρχος ἐνόμιζεν ὅτι μετεχειρίζετο ἀληθῶς ὑπερβολικὴν ἔκφρασιν. Ὁ δυστυχὴς ἠγνόει ὅτι ἦτο πολὺ ὀπίσω τῆς φοβερᾶς πραγματικότητος!

Εἶχε κοπάσει ἡ τρικυμία καὶ ὁ ἄνεμος ἀπὸ βορείου εἶχε μεταβληθῆ εἰς νότιον, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς ἀτμοσφαιρῆς δὲν μετέβαλλε καὶ τὴν κρίσιμον θέσιν τῆς Ρόζας Μαρίας· οὔτε ἡ θερμότης ἦτον ἰκανὴ διὰ νὰ τήξῃ τοὺς πάγους οὔτε ὁ ἄνεμος ἀρκετὸς διὰ νὰ τοὺς ἀποδιώξῃ. Ὑπὲρ ποτε αὐτοὶ περιέβαλλον καὶ ἐπέεζον τὸ πλοῖον. Δὲν ἠδύνατό τις οὔτε διὰ τῆς ἐλαχίστης λέμβου νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ διαφύγῃ αὐτοῦς.

Ὁ Βλονδῶ καὶ ὁ Μαρσέλ ἠλπίζον ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ ἔπνεεν ἄνεμος ἰκανὸς νὰ τοὺς ἀπαθήσῃ, ἀλλ' ὁ Λάξ, ἐμπειρότερος, περιεπάτει ἐπὶ τοῦ καταστρώματος σείων τὴν κεφαλὴν.

Καὶ ἡ ὄρα τοῦ ἔτους ἐν τούτοις ἐπροχώρει. Ὁ χειμὼν ἦτο εἰς τὰ πρόθυρα. Πλὴν ἄλλον ἀνήγγελλον τοῦτο καὶ τὰ πτηνὰ, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπατῶνται.

— «Φεύγουσι τὰ πονηρὰ, ἔλεγεν ὁ Δαμπελέν γελῶν, θὰ πᾶνε εἰς τὸν τόπον μας προτῆτερά μας. Ἄν ἠμπορούσαμεν τοῦλάχιστον νὰ τοὺς

δώσωμεν γράμματα, να έδίδα εν δια την γυναικά μου!» 'Αλλ' ο Λάξ δεν έγέλα. . .

Η Καρίνα άφορμήν λαβούσα εκ της άποδημίας των πτηνών ανεγίνωσκεν ώραίον τι περι τούτου ποιήμα σουηδου ποιητου.

— Τί ψιθυρίζεις εκεί σκεπασμένη με τὸ σάλι σου; τὴν ήρώτα ο Μαρσέλ νομίζει τις οτι βλέπει σίβυλλαν έτοιμην να χρησμοδοτήση.

— 'Αναγινώσκω τῶ ὄντι τοὺς χρησμούς της φύσεως, απήντησεν εκείνη, εν μελαγχολικὸν ἄσμα τοῦ αγαπητου μου ποιητου Σταγγελίου, υπερ μου υπενθυμίζει τὴν παιδικήν μου ηλικίαν. 'Επιγράφεται *Flytsaglarne*, τὰ απηδημητικά πτηνά' ακουσε το.

«'Ιδὲ τὰ πτηνά φεύγουν, ἀφίνουσι στενάζοντα τὰς χώρας τοῦ Βορρᾶ. Πορεύονται εἰς ξένας παραλίας καὶ μιγνύεται ὁ θρηνός των πρὸς τοῦ ανέμου τὸν ψίθυρον. Ποῦ, Θεέ, μᾶς πέμψεις; φωνάζουσιν, εἰς ποίους τόπους ἢ προσταγή σου μᾶς προσκαλεῖ;

»'Ανήσυχα ἀφίνουμεν τὴν γῆν τῆς Σκανδιναυίας. 'Εκεῖ, ηῤξήσαμεν, ἐκεῖ, εἰμεθα εὐτυχῆ, τὰ πτωχά! 'Επάνω εἰς τὰς φυλλύρας τὰς ἠθισμένας εἶχομεν πῆξει τὴν φωλεάν μας, μᾶς ἀπεκοίμιζεν ὁ άνεμος εἰς τοὺς μωσχομυρισμένους κλάδους. . . Καὶ τώρα θὰ ὑπάγωμεν εἰς άγνωστα, εἰς ξένα μέρη.

»'Ητο ώραία εἰς τὰ δάση ἢ νύξ ἢ ῥοδοστεφανωμένη με τὴν χρυσῆν της κόμην! Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κοιμηθῶμεν, τόσον ἦτο ώραία! Χαρούμενα ὀλίγον μόνον ἐναρκωνόμεθα καὶ μᾶς εὔρισκεν οὕτως ἢ πρωτῆ καὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ φωτεινοῦ της ἄρματος μᾶς ἐξύπνη.

»'Εξέτεινε μακρὰν τοὺς πρασίους του κλάδους τὸ δένδρον καὶ ἔχυνεν εἰς τὴν ώραίαν πρασινάδα, εἰς τὸ ῥόδον τὸ ὑποτρέμον τὰς σταγόννας τῆς δρόσου τῆς πρωῆνης καὶ ἐλαμπύριζον ὡς μαργαρίται αἰ σταγόνες. Καὶ τώρα ἔχασεν ἢ δρῦς τὰ φύλλα της καὶ ἐμαράνθη τὸ ῥόδον. Οἱ κτύποι τῆς τρικυμίας διεδέχθησαν τὴν ἐλαφρὰν πνοήν τοῦ ζεφύρου καὶ ἐκρυψεν ἢ χιῶν τὸν στολισμὸν τοῦ Μαῖου.

»Τί νὰ κάμωμεν τώρα εἰς τὴν 'Αρκτον; 'Ο ὀρίζων της γίνεται καθ' ἡμέραν στενότερος καὶ ὠχρότερος ὁ ἥλιός της! Πρὸς τί νὰ κελადῶμεν; Εἶνε μαῦρος τάφος ἢ γῆ καὶ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε πτερὰ διὰ νὰ φύγωμεν μακρὰν. Χαίρετε, χαίρετε, τρικυμιώδη κύματα τῆς θαλάσσης!

»Οὕτω ψάλλουσι φεύγοντα τὰ πτωχὰ καὶ ταχέως φθάνουσι εἰς ἄλλην χώραν ώραιοτέραν. 'Εκεῖ σείει ὁ ζέφυρος τοὺς καρπούς ἐπὶ των δένδρων καὶ ψιθυρίζουσιν ὑπὸ τὴν μυσίνην οἱ ῥύακες καὶ εἰς τὸ δάσος τὸ σκοτεινὸν ἀντηχεῖ τὸ ἄσμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδος.

»'Οταν ἢ ἐπίγειος εὐδαιμονία σου μεταβάλλεται εἰς πόνον, ὅταν ἀρχίζη νὰ στενάζῃ τοῦ φθινοπώρου ὁ άνεμος, μὴ κλαίης, δυστυχισμένη

ψυχὴ! Πέραν των θαλασσῶν ἄλλος τόπος μεῖδιξ εἰς τὸ φεῦγον πτηνόν. Πέραν τοῦ τάφου εἶνε ἄλλη κατοικία, κατοικία, ἢν κταυγάζουσιν αἱ ἀκτίνες αἰωνίου πρωῆας.»

Μετὰ βαθυτάτης μελαγχολίας ἐπρόφερον ἢ κόρη τὴν τελευταίαν στροφὴν. Καὶ ἢ φωνὴ της ἀντήχει ὡς στεναγμὸς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μαρσέλ. 'Αλλ' ἐκεῖνος, ἵνα ἀποσπάσῃ ἀπὸ των μελαγχολικῶν ἐκείνων ἰδεῶν τὴν προσοχὴν τῆς Καρίνας

— Ναί, εἶπεν, ἐκεῖθεν τοῦ πλόου, πέραν τῆς ἐρημίας ταύτης θὰ εὔρωμεν ἄλλας χώρας εὐτυχιστέρας, θὰ εὔρωμεν τῆς μεσημβρίας τὰ ἀρώματα, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γαλλίαν, Καρίνα, τὴν πατρίδα μου, ἐκεῖ θὰ σὲ ὀδηγήσω. *Dahin! Dahin!* θὰ ἔψαλλα, ἂν ἤξευρα νὰ ψάλλω, συλλογιζόμενος τὴν *Μικροῦλα* τοῦ Γκαίτε.

— Τὴν Γαλλίαν, τὴν Γαλλίαν, ἐψιθύρισε ἢ κόρη καὶ εἶχεν ἢ φωνὴ της τόνον παραπόνου καὶ τὸ βλέμμα της ἀνέκραστόν τινα ἀνησυχίαν. Καὶ δὲν ἠδύνατο καὶ αὐτὴ νὰ νοήσῃ πρὸς τί ἢ μελαγχολία ἢ τόση. . . Ὑψωσεν ἔπειτα θαρραλέους καὶ εὐέλπιδας πρὸς τὸν Μαρσέλ τοὺς κалоὺς ὀφθαλμούς της, ὅτε δὲ ὁ πατήρ της τῇ ἀνήγειλεν ὅτι δὲν ἤλπιζε πλέον νὰ διαλυθῶσιν οἱ πάγοι καὶ ὅτι ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην ἐκεῖ νὰ μένωσι φυλακισμένοι ἐπὶ πολὺ, ἤκουσε τὴν λυπηρὰν ἄμα καὶ φοβερὰν ταύτην ἀγγελίαν μετὰ παραδόξου ἠρεμίας καὶ ἀταραξίας. 'Εκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνελογίσθη καθ' ἑαυτὴν ὅτι πρέπει νὰ γείνη τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐνόμιζε, ὅτι ἦτο τότε ζῶσα εἰκὼν τοῦ χαριέντος πλάσματος τῆς ὑψηλῆς τοῦ Δάντου φαντασίας

Benignamente d'umiltà vestita!

XAVIER MARNIER

Μέλος τῆς Γαλλικῆς 'Ακαδημίας.

Ἐστὶ τὸ τέλος.

Η ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΑ ΓΥΝΗ

Ἐκ τοῦ προσφάτως ἐκδοθέντος συγγράμματος των κκ. Z. Pélloy καὶ Jovan Wlahovitch «Τὸ σύγχρονον Μαυροβούνιον» ἐπιγραφόμενου.

Ἡ ἱστορία τῆς Μαυροβουνίας γυναικὸς συγκεφαλαιουται εἰς δύο λέξεις: «ἐργάζεσθαι καὶ ὑποφέρειν.» Εἰσερχομένη εἰς τὸν βίον ἠναγινώσκει ἐπὶ τῆς θύρας, ὡς ἐπὶ τῆς καταχθονίου φλιάς, τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν τῆς μοίρας της

Lasciate ogni speranza voi ch'entrate.

Ἄφετε πᾶσαν ἐλπίδα οἱ εἰσερχόμενοι.

Ἐλόκληρος ἢ ὑπαρξίς αὐτῆς ἀνελίσσεται εἰς κύκλον ἀδυσώπητον μόχθου, δδύνης καὶ ὑποταγῆς, καὶ ὡς ἢ κόρη ἐκείνη τοῦ Ὁρενόκου¹ ἀπεικονίζουσα πάλαι ποτὲ εἰς τὸν ἱησοῦτην Γου-

1. Τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου. Σ. Μ.

2. Ποταμὸς καὶ ὀμώνυμος αὐτῆ νομὸς ἐν τῇ Βενεζουέλα, δημοκρατὶα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς. Σ. Μ.

μίλλαν' τὴν κκοδαμονίαν τῆς Ἰνδῆς, δύναται ν' ἀναφωνήσῃ: «Πόσα ὑπέφερα! καὶ τίς οἶδε τί μοι ἀπολείπεται ἔτι νὰ ὑποφέρω ἔως οὐ ἀποθάνω; Φαντασθῆτε τοὺς κόπους ὀττινες ἐπιφυλάσσονται εἰς τὴν Ἰνδὴν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς τούτοις. Μᾶς συνοδεύουσιν εἰς τοὺς ἀγρούς με τὸ τόξον καὶ με τὰ βέλη των. Ὑπάγωμεν ἐκεῖ φορτωμένοι παιδίον κρεμάμενον εἰς τοὺς μαστοὺς ἡμῶν, καὶ ἔτερον ὅπερ φέρομεν ἐντὸς κλάθου' ἐνῶ δὲ αὐτοὶ πορεύονται εἰς τὴν θήραν πτηνοῦ ἢ τὴν ἄλιευσιν ἰχθύος, ἡμεῖς σκάπτουμεν, ἡμεῖς καὶ ἀφοῦ ὑποφέρωμεν ὅλους τοὺς κόπους τῆς καλλιεργείας, ὑποφέρωμεν καὶ τὸν τοῦ θερισμοῦ.

Ἐπανερχονται τὴν ἐσπέραν ἄνευ οὐδενὸς φορτίου, ἡμεῖς δὲ τοῖς κομίζομεν ρίζας πρὸς τροφήν των, καὶ ἀραβόσιτον διὰ τὸ ποτόν. Ἐπιστρέψαντες δὲ οἴκαδε συνδιαλέγονται μετὰ των φίλων των' ἡμεῖς δὲ ὑπάγωμεν νὰ ζητήσωμεν ξύλα καὶ ὕδωρ διὰ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸν ζωμόν. Ἄμα φάγωσιν ἀποκοιμῶνται, ἡμεῖς δὲ διερχόμεθα σχεδὸν ὅλην τὴν νύκτα ἀλέθουσαι ἀραβόσιτον. . . . .»

Οὐδένος των τραχέων τούτων χαρακτηριστικῶν στερεῖται ἢ εἰκὼν τοῦ βίου τῆς Μαυροβουνίας γυναικός. Ἐν ἀποστάσει πολλῶν αἰῶνων τὰ ἦθη τοῦ Ὁρενόκου ἀναζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ των βράχων τοῦ Μέλανος Ὁρους.

Ἐνῶ ὑπερχειλῆς καὶ παράφορος χαρὰ ὑποδέχεται τὸν νεογέννητον διαδόχον τοῦ Μαυροβουνίου πολεμιστοῦ, καὶ δι' ἐκπυρσοκορησεως ὕπλων καὶ ζητωκραυγῶν συμποσίου πανηγυρίζεται ἢ εὐτυχῆς αὐτῇ ἡμέρα, κατήφεια καὶ ἀπογοήτευσίς πληροῦσιν ἀπεναντίας τὸν οἶκον ὅταν εἰς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας προστεθῇ κόρη. Ἐὰν δ' ἐρωτήσῃ τὸν πατέρα περὶ τοῦ φύλου τοῦ νέου τέκνου του: «Συγχωρήσατέ μοι, ἀποκρίνεται, εἶναι κόρη» προθύμως δὲ προσθέτει: «εἰναι ὄφις.» Ὅθεν τὸ μικρὸν πλάσμα, ἀπεριρριμμένον ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης μακρὰν τῆς περιπαθοῦς στοργῆς καὶ των φροντίδων, αἰτινες ἐπιδαψιλεύονται μόνον εἰς τοὺς ἀδελφούς της, μέλλει ν' αὐξάνῃ ἄγνωστον καὶ ταλαίπωρον, μέλει τῆς ἡμέρας καθ' ἢν αἱ ὀριμάζουσαι δυνάμεις της θὰ δύνωνται νὰ δίδωσιν εἰς τὴν οἰκογένειάν της τὸ εὐτελες εἰσόδημά των. Ἀφ' οὐ παιδιόθεν γυμνασθῆ εἰς τὰ εὐκόλα ἔργα τῆς οἰκίας, φθάνει ταχέως ἢ ἡμέρα καθ' ἢν τὸ δάσος καὶ οἱ ἄγροὶ ἀπαιτοῦσιν ὡσαύτως τοὺς κόπους τῆς Μαυροβουνίας κόρης.

Κοράσιον ἔτι οὖσαν τὴν βλέπει τις ἰσχνὴν, ὠχρὰν, καταβαίνουσαν ἐκ των ὀρέων, κύπτου

1. Ἰεραπόστολος Ἰσπανὸς γεννηθεὶς τῷ 1690, ἀποθάνων τῷ 1758. Εἰσελθὼν εἰς τὸ τάγμα των Ἰησοῦικῶν παρεκάλεσε ν' ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπως διδάξῃ τοὺς Ἰνδοὺς τὴν Ῥωμανοκαθολικὴν πίστιν. Μετὰ δὲ τριακονταετῆ βίον ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, ἐπιστρέψας εἰς Ἰσπανίαν, ἐξέδωκε βιβλίον των περιηγήσεων καὶ παρατηρήσεών του. Σ. Μ.

σαν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δέσμης των ξηρῶν ξύλων, ἐξ ἧς θὰ ὠφελῆθῃ ὀλίγα λεπτά, ἐν δὲ τῇ ἤβῃ ἀντὶ ν' ἀρεθῇ ἐλευθέρῃ ἢ πλήρῃς αὐξήσεως τῆς νεανικῆς των μελῶν εὐμορφίας, καὶ ἐπιχυθῶσι τὰ θέλητρα τῆς φύσεως ἐπὶ τῆς πρωίμου ἀναπτύξεως της, μαραίνεται διὰ τῆς ἐπιπόνου ἐργασίας πᾶν ἄθος τοῦ ἔκρος τοῦ βίου της. Ὅταν δὲ καταστάσα γυνὴ ὑπανδρευθῇ, διὰ των καθηκόντων τοῦ ἐγγάμου βίου, ὅστις δι' αὐτὴν εἶναι βίος δουλείας, καὶ διὰ των μητρικῶν φροντίδων, ταχέως συμπληροῦται ἢ φθορὰ τοῦ προσκαιροῦ κάλλους της καὶ τὸ νευαγίον των ὄνειρων τῆς παιδικῆς ηλικίας της. Ὑπὸ των μαρκαμμένων ἐκείνων καὶ διατεταμένους χαρακτικῆρας, ὑπὸ τὸ κάλυμμα πρωῆμου ὀριμότητος, ζητεῖτε καὶ θέλετε εὔρει συχνὰ γυναῖκα εἰκοσιπενταετῆ, ἐπὶ τῆς ὁποίας καταναγκαστικὸς μόχθος ἐπέθηκε τὴν σφραγίδα ἀλλοκώτου καὶ ἀποτροπαίου ἀρρενωπότητος. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ Μαυροβουνία εἶναι ἀναστήματος μετρίου, ὀγκώδους καὶ ἐστερημένου πάτης χάριτος ἐν τοῖς κινήμασι καὶ τοῖς τρόποις. Τὸ ἄρα ἄδισμα, τὸ μακρὸν ἔθμα, ἢ προτενῆς κλίσις τοῦ σώματος καὶ ἢ ταπεινὸς αἰε κεκυφίτα κεφαλή της, ἐνὶ λόγῳ τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ ὑποδεικνύει τὴν ἔξιν των ἐπιπόνων ἐργασιῶν καὶ των μακρῶν περιπάτων ἐπὶ των ὀρέων ὑπὸ τὸ θάρος ὑπερμέτρων φορτίων. Οὐδὲν ἐν τοῖς ἔργοις καὶ τοῖς σχήμασιν αὐτῆς ἐμφαίνει τὴν νόμιμον ἐκείνην παρησῖαν καὶ τὸ θάρρος ὅπερ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι δίδει εἰς τὴν γυναῖκα ἢ ἐνάσκησις των ἱερῶν δικαιομάτων ἄτινα ὀμολογοῦνται αὐτῇ, ἀπέναντι δὲ τοῦ ἀνδρὸς τὸ αἰσθημα τῆς ἰσότητος. Ἡ Μαυροβουνία θεωρεῖ τὸν ἑαυτῆς πατέρα, τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν ἄνδρα ὡς ὄντα ἀνώτερα, ἐνώπιον των ὁποίων ὀφείλει νὰ τρέμῃ, νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ σιωπᾷ ὁ δὲ ἄνθρ ἀφ' ἑτέρου χαίρει ἐπιτείνων τοὺς τύπους τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας του, ἐκ των ὁποίων κακῶς ἐννοουμένη φιλοτιμία τὸν κωλύει τοῦ ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν σύντροφόν του.

Καίτοι σπάνιον εἶναι νὰ εὔρη τις τέλειον κάλλος εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ Μέλανος Ὁρους, ἐνίοτε δμως εὔρισκε τις μεταξὺ αὐτῶν τύπους ἀξίους λόγου διὰ τὴν λεπτότητα καὶ κανονικότητά των. Τότε οἱ χαρακτικῆρας τῆς σερβοσλαυικῆς φυλῆς ἐντελῶς ἐκλείπουσι, καὶ ἀντ' αὐτῶν ὀραται τὸ ἀρχαῖον ὄσειδὸς τοῦ προσώπου, τὸ εὐγενὲς τῆς ῤινοτομίας (profil) καὶ ἢ μεγίστη εὐπρέπεια. Κόμη ἄφθορος καὶ στιλπνὴ, ὀφθαλμοὶ πλήρεις λάμπειως καὶ θαυναίαι, εἶδος γοητευτικότητος ἐν τῷ βλέμματι, ἀποτελοῦσιν ἐν σύνολον δυνάμενον νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ζωγράφον ἢ τὸν ἀνδριαντοποιόν. Ἀναμφιβόλως ἐν τῷ μέσῳ των αἰματηρῶν ἀγώνων των, οἱ πολεμισταὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἔφερον ἐνίοτε εἰς τὴν φωλεάν των καὶ ἄλλου εἶδους λάφυρα παρὰ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς

Ἰππους τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ὡς οἱ στρατιῶται τοῦ Ῥωμύλου, ἐκάθιζον νέας Σαβίνας παρὰ τὴν ἀγρίαν ἐστίαν των.

Μάλιστα δὲ, ἂν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τὰ δημοτικὰ των ἄσματα, οἱ τσερρογόρτσι (Μαυροβούνιοι) ἤρωες ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνόμιζον καύχημα τὸ νὰ νυμφεύωνται αἰχμαλώτους μουσουλμάνους, ἀγνίζοντες αὐτὰς, θελούσας ἢ μὴ, διὰ τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος.

Ἐκτὸς τῶν οἰκιακῶν ἀσχολιῶν ἡ Μαυροβουνία δὲν εὐρίσκει εὐκαιρίας τοῦ ἀναπτύσσειν τὰς δυνάμεις, δι' ὧν ἡ φύσις τυχὸν ἐπροίκισε τὴν διανοίαν καὶ ψυχὴν αὐτῆς. Μόλις πρό τινων ἐτῶν ἐπετρέπη εἰς τὰς κόρας νὰ μετέχωσι στοιχειωδαστάτης τινὸς διδασκαλίας, ἧς ἐστεροῦντο δολοτελῶς μέχρι τοῦδε, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ὠφέλεια θὰ ἦναι πάντοτε μικρὰ, ἐπειδὴ αἱ ἀνάγκαι τοῦ ὑλικοῦ βίου ἀφαιροῦσιν αὐτὰς πᾶσαν δυνάτην ἐνέργειαν, καὶ τὰ ἦθη τῆς χώρας κωλύουσιν αὐτὰς τοῦ ν' ἀναμιγνύωνται εἰς πράγματα ξένα τοῦ οἰκιακοῦ βίου. Ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον θὰ φαίνονται ἀδιάφοροι πρὸς τὸ βαρὺ φορτίον, ὅπερ πιέζει τοὺς Ῥωμαλέους ὤμους των, ἀναρριχώμεναι ἐπὶ τῶν βράχων, ὑπερπηδῶσαι τοὺς κρημνοὺς, ἢ ταπειναὶ καὶ ὑποτεταγμέναι νὰ ἐκτελῶσι πᾶσαν ἐργασίαν ἀπὸ τῆς καὶ ἀχαρῖν, ἢ ἀποτροπιάζεται ἡ ἀνδρική ὑπερηφάνεια. Φαίνεται ὅμως ἡ Μαυροβουνία ἀρεσκομένη εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ εὐρίσκει μάλιστ' ἀκαίριον φιλοτιμίας τινὸς ἢ τις κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς τῶν ὑποζυγίων, ἅτινα ἐκτελοῦσι τὴν ὅσον ἐνεστι βαρυτέραν ἐργασίαν.

Ὁδεύοντες ἡμέραν τινὰ μετὰ πολυπληθοῦς συνοδίας, ὅπισθεν μακρὰς γυναικοστοιχίας, φερούσης ἅπασαν τὴν ἀποσκευὴν ἡμῶν, ἐφθάσαμεν μίαν ἐκ τῶν γυναικῶν ἧτις εἶχε στηρίζει τὰ νῶτα ἐπὶ τῆς παρεῖας βράχου κλαίουσα. Ἐρωτηθεῖσα περὶ τῆς αἰτίας τῆς λύπης τῆς, ἧτις ἐφαίνετο βραχεῖα, ἀπεκρίθη ὅτι τῶν προπορευομένων τις τῆ εἶχεν εἰπεῖ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ φθάσῃ μετὰ τὸ φορτίον τῆς ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους. Παράδοξος ὑπεράσπις φιλοτιμίας ἢ μᾶλλον παρεκτροπὴ αἰσθημάτων, ὑποβιάζουσα τοσοῦτον τὴν εὐαισθησίαν τῆς φιλοτιμίας, καὶ μηδενίζουσα διὰ μιᾶς πᾶσαν τὴν ἀβρότητα τὴν τόσον συγγνωστὴν τῆς γυναικείας ματαιοδοξίας.

Δίαν ἀνωφελῶς θὰ εἰρήσει ὁ μυθιστοριογράφος ἐν τῷ βίῳ τῶν Μαυροβούνιων γυναικῶν, πλὴν τῶν ἔργων εὐτολμίας καὶ ἀφοσιώσεως, διήγημά τι μᾶλλον ἢ ἦττον πεπλουτισμένον δι' ἐρωτικῆς δολοπλοκίας ἢ πρὸς τὰς γυναῖκας φιλαρέσκεια εἶναι πράγμα ἀγνωστον ἐν τῷ Μαυροβούνῳ οἱ τρόποι δι' ὧν περιβάλλεται παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις θὰ ἦσαν ἀπαράδεκτοι, ἴσως δὲ θὰ ἐθεωροῦντο ἐγκληματικοί, ἢ τοῦλάχιστον θὰ προσήπτον μῶμον εἰς τὸν χρόνον αὐτοῖς, καὶ θὰ

καθίστων αὐτὸν καταγέλαστον διὸ φαίνεται ὁ ἀνὴρ ἀποφεύγων καὶ τὴν ἐλαχίστην φιλοφροσύνην πρὸς τὴν γυναῖκα οὐδὲν δὲ δεικνύει ὅτι αὐτὴ θὰ ἦτο εὐαίσθητος πρὸς τὰς περιποιήσεις αἰτινας παρ' ἡμῖν ἀπειδῶς προσφέρονται εἰς τὸ ὠραῖον φύλον. Ἡ ἀρετὴ τῷ ὄντι ἐνταῦθα προστατεύεται, καὶ ἡ νεανίς, μακρὰν τῆς μητρικῆς ἐπιβλέψεως, δύναται ἐλευθέρως νὰ μεταβαίη ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, ἀπὸ ὄρους εἰς ὄρος, κάλλιον προφυλαττομένη διὰ τοῦ σεβασμοῦ (ὀλίγον ὑποκριτικοῦ ἴσως) ἢ διὰ τῶν αὐστηροτάτων ἡμῶν νόμων. Βλέπει τις αὐτὴν πλησιάζουσαν πρὸς ἄγνωστον ἄνθρωπον ἔαν δὲ οὗτος φαίνεται πως ἔξοχος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀσπάζεται ταπεινῶς τὴν χεῖρά του, καὶ προσφέρει αὐτῷ πᾶσαν ὑπηρεσίαν, ἧς δύναται νὰ ἔχη χρεῖαν ἄλλ' οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τῇ ἀποτεῖν λέξιν προσβλητικὴν ἢ δελεαστικὴν διότι πᾶς διαβάτης εἶναι προστατὴς αὐτῆς, καὶ ἅμα ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ χωρίον τῆς εὐρίσκει δέκα φίλους ἐτοιμοὺς ν' ἀποπλύνωσι τὴν ὕβριν ἐν τῷ αἵματι. Ὅθεν ἀπαντᾶται ἀνὰ πᾶσαν ὥραν εἰς τὰ μᾶλλον παράμερα μονοπάτια, ὀδεύουσα ἢ σύχως ὅπισθεν τοῦ ὄνου ἢ τῆς ἡμιόνου τῆς οἰκίας, φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἰσχνὸν προτὸν τοῦ ποιμνίου ἢ τοῦ μικροῦ ἀγροῦ τῆς. Τὰς ἡμέρας τῆς ἀγορᾶς τοῦ Καττάρου, κατὰ πολυπληθεῖς δμάδας, φέρουσαι φορτίον ἐκ ξύλων, ἰχθύων ἢ λαχανικῶν, καὶ πλέγμα ἢ ἄτρακτον ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἐκτελοῦσαι οὕτω διπλὴν ἐργασίαν, καταβαίνουσαι ἅμα τῇ αὐγῇ τὴν Αὐστριακὴν ὁδὸν, καὶ τῆς ἐσπέρας ἐλθούσης ἀναβαίνουσαι πάλιν τὸ ὄρος, κομίζουσαι νέον φορτίον εἰς τὴν Τσετίνην ἐξ ἐμπορευμάτων ἐλθόντων ἐκ Τριεστίου διὰ τῶν ἀτμοπλόων τῆς ἐταιρίας Λόυδ. Διὰ νὰ διασκεδάσωσι δὲ τὴν ἀνίαν τῆς μακρᾶς καὶ ὀδυνηρᾶς πορείας των παραθίδονται εἰς ἀτελευτήτους συνομιλίας, ἐν αἷς, χάρις εἰς τὴν εἰκόνην πλήρη γλώσσαν τῆς χώρας, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν στωμυλίαν, τὸ ἐλάχιστον περιστατικὸν λαμβάνει τὰς διαστάσεις οἰκιακῆς ἐποποιίας. Ἐὰν τυχὸν ἡ γυναικεία φάλαγγ διαβῆ ἔμπροσθεν τόπου χρηματίσαντός ποτὲ τὸ θέατρον συμβάντος τραγικοῦ, ἢ διεγείροντος λυπηρὰς ἀναμνήσεις, αἱ συνομιλίας διακόπτονται καὶ ἅμα περιπαθεῖς, ἐπαναλαμβάνοντες στοιχηδὸν, ἤγει διὰ τῶν βράχων ὡς ἐπικήμεος μελωδία, καὶ ὁ διερχόμενος τὰς ἐρημίας ἐκείνας ὀδοιπόρος καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀπεριγράπτου συγκινήσεως ἄλλ' ἂς μὴ ἐκπλαγῆ ὑπὸ τῆς ψευδοῦς ταύτης λύπης, διότι μόλις ἐκάστη τῶν ἀγρίων τούτων κορυφαίων τοῦ χοροῦ τελειώσῃ τὴν θρηνηθῆ στροφὴν τῆς, ἀπιδουσα πρὸς τὰς συντρόφους τῆς ἀναλαμβάνει τὴν διακοπεῖσαν συνομιλίαν γελῶσα καὶ χειρονομοῦσα φυσικώτατα.

Ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ Μαυροβουνία, στερουμένη πᾶσων τῶν ἠθικῶν εὐχαριστήσεων

καὶ ἠδονῶν εἰς ἂς προσκαλεῖται νὰ συμμετέχη παρ' ἡμῖν ἡ γυνὴ, εὐρίσκει τοῦλάχιστον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀμοιβὴν τῶν κόπων οὐς ὑποφέρει ἄλλ' ὄχι. Ἡ θηριωδία τοῦ Μαυροβουνίου δὲν μετριάζεται ποσῶς ὑπὸ τὴν συζυγικὴν στέγην ἐνταῦθα πρὸ πάντων ἐκάστη ἐκ τῶν πράξεων του εἶναι ἐπιβεβαίωσις τῆς ἀφιλονεικίτου ἐξουσίας του. Ἡ γυνὴ δὲν δύναται ν' ἀναμιγθῆ εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀνδρός τῆς, οὐδὲ νὰ μεριμνῇ περὶ τῶν διαθεμάτων του εἴτε ἐξέληθ' εἴτε εἰσέληθ' ἐν τολμᾷ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ποῦ ὑπάγει καὶ πόθεν ἐρχεται, οὐδὲ νὰ δυσανασχετῆ διὰ τὰς μακροτάτας καὶ τὰς πλέον ἀτάκτους ἀπουσίας του. Ἐὰν ἔλθωσι καὶ ἐρωτήσωσι περὶ αὐτοῦ, ἀποκρίνεται ὅτι ἀγνοεῖ ποῦ εἶναι, καὶ ὅταν γινώσκῃ τοῦτο ἐντελῶς. Ἐν ὅσῳ δὲ λείπει ὁ Μαυροβούνιος δὲν στέλλει ποτὲ εἰδήσεις περὶ ἑαυτοῦ εἰς τὴν γυναῖκά του, ἧτις μανθάνει ἐνίοτε τυχαίως παρ' ἄλλων ὅτι εὐρίσκειται ἐν Κωνσταντινουπόλει ἢ ἀλλαχοῦ, χωρὶς προηγουμένως νὰ τῇ ἐκμυστηρευθῆ τὴν ἀναχώρησίν του ἔαν δὲ τῇ στείλῃ μακρόθεν χρήματα, οὐδεμίαν ἐπιστολὴν συνοδεύει αὐτά. Ἡ γυνὴ δὲν καλεῖ τὸν ἄνδρα τῆς διὰ τοῦ ὀνόματός του καὶ οὐδ' ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκά του. Ἡ μὲν λέγει «Αὐτός... Αἰ, σεῖς!» ὁ δὲ σύζυγος «Αὐτὴ... Αἰ, σύ!» Ἐὰν ἐρωτηθῆ ἡ γυνὴ πῶς ὀνομάζεται ὁ ἀνὴρ τῆς, ἀποκρίνεται «Δὲν ἠξεύρω ὁ διάβολος νὰ τὸν πάρῃ» (Νέσναμ ἰὰ, ντιάβολο νόζι) ἔαν δὲ ὁ ἀνὴρ ὑποχρεωθῆ ν' ἀποκαλύψῃ τὸ ἄγνωστον ὄνομα τῆς γυναικὸς του ἀποκρίνεται ἐν ἀμνηχανίᾳ «Μὲ συμπαθεῖο, εἶναι ἡ γυναῖκά μου» (Ντὰ πρόζιτε μοζιζάενα), ὡσπερὶ προσεδάλλετο ἡ ἀνδρική ἀξιοπρέπεια διὰ τῆς ὁμολογίας ταύτης. Πλὴν τούτου ὁ Μαυροβούνιος οὐδέποτε συνοδεύει τὴν σύζυγόν του εἰς τὰς ἐκδρομὰς τῆς, εἴτε εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἴτε εἰς ἄλλο μέρος δύναται ὅμως αὐτὴ νὰ πορευθῆ εἰς τὴν ἀγορὰν μετὰ τῶν φίλων τῆς οἰκίας ἢ τῶν παρανόμων (κουμπάρων) τῆς. Ἐὰν ἀπαντήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς κατ' ὁδὸν ἢ ἂν τὸν προσβάσῃ παραμερίζει ἢ προτρέχει αὐτῷ, ἐνίοτε δὲ τρέπεται ἄλλην ὁδόν. Ἐὰν ἡ συνάντησις τῶν δύο συζύγων συμπέσῃ ἐξ ἀνάγκης, ὁ σύζυγος προσποιούμενος ὅτι ἀνάπτει τὴν καπνοσύριγγά του, ἢ ὅτι δένει τὸν γονατόδεσμόν του σταματᾷ ὀφείλει ὅμως ἀντὶ πάσης θυσίας ν' ἀποφύγῃ τὴν αἰσχύνην τοῦ νὰ συνοδεύσῃ τὴν γυναῖκά του, διότι ἄλλως καθίσταται τὸ ἀντικείμενον πονηρῶν ἀστεϊσμάτων ἐν τῷ χωρίῳ. Ἐτι καὶ ὅταν ἡ γυνὴ οὐδεμίαν παρέσχεν ἀφορμὴν ὀργῆς, τὴν παροξύνει αὐτὸς διὰ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὴν δειρῇ, τοῦθ' ὅπερ κάμνει συχρὰ διὰ τοῦ θηριωδαστάτου τρόπου ἔαν δὲ τὸ θυμὸν αὐτοῦ ἀμύνῃται, τὸ ξυλοκόπημα καθίσταται ἔτι σφοδρότερον. Οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ γείτονες οὐδὲ ὡς συγκινοῦνται ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν τούτων σκηνῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐπέμβασις τρίτου προ-

σώπου μόνον νὰ χεφοτερύσῃ δύναται καὶ τίς οἶδεν ἂν ἡ Μαυροβουνία δὲν θ' ἀπεκρίνετο εἰς τοιαύτην περίστασιν πρὸς τὸν αὐθάδη προστατήν της ὅπως ἡ γυνὴ τοῦ Σγανκρέλλου πρὸς τὸν γείτονά της Ῥοβέρτον «Μ' ἀρέσει νὰ δέρνωμαι.» Ἡ ἐνθύμησις ὅμως τῶν αἰκιῶν τούτων οὐδὲν ἰσχνος ἀφίνει, οὐδεμίαν μνησικακίαν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς παθούσης ἐξεναντίας μάλιστα μεθ' ὑπερηφανεῖας ὑποφέρει τὸν δεσποτικὸν τούτον ζυγόν διότι ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐξελέξατο αὐτὴν τῇ φαίνεται περιβεβλημένος μετ' εἰδός τι φοβεροῦ μεγαλείου, ὅπερ ἀνυψοῖ αὐτὸν ἐνώπιόν τῆς. Ὁ Μαυροβούνιος ὅμως ὅστις θὰ ἐφέρετο πρὸς τὴν γυναικῆ του μετὰ τὸν σύμφωνον πρὸς τὰ ἦθη πεπολιτισμένον ἔθνος θὰ κατηγορεῖτο ἐπὶ ἀδυναμίᾳ χαρακτῆρος καὶ ἴσως θὰ περιεφρονεῖτο.

Μόλις αἱ τοῦ γάμου ἑορταὶ τελειώσωσιν ἡ νεκρὰ σύζυγος ἀναλαμβάνει τὸ ἀνάλογον τῆς ἐργασίας ὅπερ ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ ἀνήκεν αὐτῇ. Τριπλῆ ἐργασία καθημερινὴ τῇ ἐπιβάλλεται, τουτέστι νὰ φέρῃ ὕδωρ ἐκ τῆς κρήνης, τὰ ἀναγκαιοῦντα ξύλα τῆς οἰκίας ἐκ τοῦ δάσους, καὶ νὰ μαγειρεύῃ τὸ φαγητόν πᾶσα δὲ ἄλλη ἐργασία τῇ εἶναι μᾶλλον ἢ ἦττον προαιρετικὴ αἰ πλειεῖται ἐξ αὐτῶν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀργίας ἐνασχολοῦνται εἰς τὸ κλώθειν ἢ πλέκειν ἢ ὑφαίνειν τὰ ἐφαπλώματα αὐτῶν ἢ ὑφάσματα τινα χρήσιμα ἐν τῇ χώρᾳ, ἔτι δὲ καὶ εἰς κεντήματά τινα ἀρκούντως λεπτά, δι' ὧν κοσμοῦσι μέρη τινὰ τοῦ ἱματισμοῦ των.

Αἱ Μαυροβούνιοι, ὅπως πᾶσαι αἱ σκλαβωνικαὶ γυναῖκες, φαίνεται ὅτι κέκτηνται ἐμψυτον φιλοτεχνίαν διὰ τὰ κεντήματα, καὶ δεικνύουσιν εἰς ταῦτα ὑπομονὴν ἀξίαν καλλιτέρου ἀποτελέσματος ἐκεῖνου εἰς ἢ φθάνουσι μετὰ τὰ πνάρχαια μέσα ἅτινα ἔχουσιν. Αἱ διανοητικαὶ ἐργασίαι, ὡς εἴρηται ἤδη, εἰς αὐτὰς εἶναι ὅλως ἀγνωστοί· πρό τινων ἐτῶν δὲν εὐρίσκετο ἐν ὅλῳ τῷ Μαυροβούνῳ μία μόνη γυνὴ γινώσκουσα ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὑποφέρουσι μετὰ θάρρους καὶ καρτερίας ἀκλονήτου μέγα μέρος τῶν κόπων τῆς γεωργίας, τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων τῶν ἀγρῶν, καὶ τὰς μακροτάτας καὶ δυσκολωτάτας ἐκδρομὰς ἐπὶ τῶν ὄρεων. Ἡ ἐγκυμοσύνη καὶ τὰ καθήκοντα τῆς μητρὸς δὲν διακόπτουσι ποσῶς τὸν καταναγκαστικὸν μόχθον τῶν ὀδοιποριῶν τούτων, καὶ πολλάκις ἐφάνη γυνὴ ἐπαναφέρουσα εἰς τὴν κατοικίαν της περιτετυλιγμένον εἰς τὸ περίωμά (ποδιάν) τῆς τὸ τέκνον, τοῦ ὁποίου ἡ πρώτη κραυγὴ, ἐκβληθεῖσα ἐπὶ τῆς γυναικὸς πέτρας, ἀντήχησεν εἰς τὴν ἐρημίαν τῶν ὄρεων. Οὐδεμίαν ἐκ τῶν φροντίδων, δι' ὧν περιποιούμεθα τὴν νεκρὰν μητέρα, οὐδεμίαν ἐκ τῶν προφυλάξεων ἂς ἐπιδαψιλεύωμεν εἰς τὸ ἀδύνατον νεογέννητον συνηθίζεται παρὰ τοῖς Μαυροβούνιοις ἢ φύσις μόνη ἀναλαμβάνει

1. Ἐν τῷ Ἀκουσίῳ ἰατρῷ τοῦ Μολιέρου. Σ. Μ.

νά φέρη εις πέρας τὸ ἔργον τῆς, καὶ νά σώσῃ ἐν ταύτῳ τὸ τέκνον καὶ τὴν μητέρα.

Ἡ φιλοδοξία, τὸ ὄνειρον πάσης γυναικὸς εἶναι τὸ ν' ἀποκτήσῃ ἄρρενα ὅσον πλείωτερα εἶναι ταῦτα, τοσοῦτον μᾶλλον ἀγαπᾷται, τιμᾶται καὶ χειραφετεῖται ἡ μήτηρ αὐτῶν. Τί τὰς θέλουν τὰς θυγατέρας τῶν ὁποίων ἡ γέννησις θά τὰς φέρῃ τὴν κατῆφειαν, τὴν ταραχὴν καὶ τὴν διχόνοιαν ἐν τῷ οἴκῳ; Ἡ ταπεινότης καὶ ὑποταγὴ τῆς γυναικὸς φαίνεται καὶ ἀπέναντι τῶν ἐπισκεπτομένων οὐδὲ δέχεται κατ' οἶκον εἰ μὲν εἶναι συγγενεῖς, οὗτοι ἀσπάζονται αὐτὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου ἢ τῆς παρειᾶς· εἰ δὲ ξένοι, ἀρκοῦνται εἰς τὸ νά κροτῶσι τὰ χεῖλη ὡς διὰ φιλήματος ἐν τῷ κενῷ, ἐν ᾧ φιλεῖ αὐτῶν τὴν χεῖρα ἢ τὸν ὦμον. Ἐὰν ὁ ξένος ἔρχεται μακρόθεν, ἡ οἰκοδόσποινα λύει τὰ ὑποδήματά του καὶ τὰ στεγνώνει, ἀρπίζει τὰς περικνημίδας του, εἶτα δὲ κατὰ τὴν διαταγὴν ἣτις δίδεται αὐτῇ, φέρει ὕδωρ θερμὸν ἢ ψυχρὸν καὶ πλύνει τοὺς πόδας του· τὴν δὲ ὑπηρεσίαν ταύτην οὐδέποτε προσφέρει εἰς τὸν ἴδιον ἄνδρα τῆς. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, ἀντὶ νά παρακαθίσῃ εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν, ἐνσχολεῖται εἰς ὑπηρεσίαν τῶν συνδιαιτημένων, κρατοῦσα ἰδίᾳ χεῖρ, ἐὰν ἦναι ἐσπέρα, τεμάχιον ῥητινώδους ξύλου (δαδίου) ἀνημμένου, κατέχοντος τὸν τόπον οἰουδήποτε ἄλλου εἶδους φωτισμοῦ ὅπως οὖν καλλιτέρου.

Ὅταν ὁ Μυροβουνίος ἀσθενήσῃ, οὐχὶ παρὰ τῆς γυναικὸς του πρέπει νά περιμένῃ περίθαλψιν· αὕτη φαίνεται ἀφίνουσα εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς τὴν φροντίδα τοῦ νά λυπῶνται τὸν σύζυγόν τῆς· αὕτη μάλιστα στρέφεται νά τὸν ἴδῃ, καὶ ἐπιδίδεται εἰς τὰ ἄλλα οἰκιακά ἔργα τῆς· χωρὶς νά προφέρῃ λέξιν λύπης ἢ παρηγορίας, περιμένει ἀπαθῶς τὴν ὀλεθρίαν στιγμὴν· ἐπιελθούσης δὲ ταύτης δύναται τότε νά συμμετάσχῃ τοῦ κοινοῦ ἄλγους, καὶ νά παραδοθῇ ἐλευθέρως εἰς τὰς θρηνωδίας τῆς. Ἄλλ' εἰς τὰς πενθίμους κραυγὰς τῆς μὴ περιμένετε ν' ἀκούσητε ἐξυμνούμενον ἄλλο ἢ τὴν ἀνδρίαν ἐκεῖνου ὃν ἀπώλεσε, καὶ τὰ ἐκ τῶν μαχῶν κομισθέντα διάφορα αὐτοῦ τρόπαια.

Αἱ μυροβουνίαι γυναῖκες ἐπιδαψιλεύουσιν εἰς τὰ τέκνα, πρὸ πάντων ἐὰν ἦναι ἄρρενα, φροντίδας ἀφοσιώσεως καὶ προσοχῆς μᾶλλον ἢ ἐμφρονος. Ἀξιόμιμπος εἶναι τῷ ὄντι ἡ συνήθεια τοῦ νά παρατείνωσι τὴν γαλούχησιν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νά φθάσωσιν εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν τὸ παιδίον διακόπτει τὰ παίγνια του νά δράμῃ εἰς τὸ γῆθος τῆς μητρὸς ἵνα ζητήσῃ τὴν τροφήν ἢ ἀπολαύει ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν. Εἰπόμεν πρὸς τούτους, ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν δύναται νά δοκιμάσῃ τὰ πρῶτα βήματά του ὑποβάλλεται εἰς ἀληθῆς βασανιστήριον, ἐκ τῆς συνηθείας ἡ μᾶλλον τῆς προλήψεως τῆς χώρας. Ναί, ἀληθῶς, ἐν πλήρει ἀκίνησίᾳ ἐκτε-

λεῖται ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νεκροῦ ὀργανισμοῦ του. Συμπεπιεσμένον στενῶς ἐν τοῖς σπαραγμοῖς του, ἔχον τὰ κῶλα διατεταμένα καὶ συνεσφιγμένα πρὸς τὸ σῶμα ὡς μουμια Αἰγυπτιακῆ, καὶ πρὸς τούτους δεδεδεσμένον ὑπὸ τὸν μακρὸν περιδεσμον ὅστις τὸ προσηλόνει εἰς τὴν κοίτην του, τὸ ταλαίπωρον τοῦτο μικρὸν πλάσμα διέρχεται τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας του συνεσσωματωμένον μὲ τὸ λίκνόν του. Διότι ἡ μήτηρ του δὲν λαμβάνει κᾶν τὸν κόπον τοῦ νά τὸ λύσῃ τῶν δεσμῶν του κατὰ τὴν βραχεῖαν ὥραν τῆς γαλουχίσεως. Ὅταν ἡ μήτηρ ἀναγκασθῇ νά φέρῃ τὸ τέκνον τῆς ἐπὶ τῶν ὀρέων, θέρουσ τε καὶ χειμῶνος καλύπτει τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς κοιτίδα διὰ παχέων ἐραπλωμάτων, ἀφίνουσα εἰς τὸ πτωχὸν πλάσμα ἀνεπαρκῆς ποσὸν ἀέρος δυσκόλως ἀνανεουμένου διὰ μέσο τοιοῦτων κωλυμάτων. Ἡ δὲ περίθαλψις ξένου βρέφους εἶναι ἐντολὴ ἢν δυσκόλως ἀναδέχονται αἱ γυναῖκες· πρόληψις ἰσχυρὰ τὰς ἀπαγορεύει σχεδὸν καὶ τὸ νά μεταφέρωσι νεογέννητον ὅπερ δὲν τὰς ἀνήκει. Αἱ εἰς τὸ δάσος ἐκδρομαὶ πρὸς ζήτησιν κανσίμου ὕλης, αἱ ἀγροτικαὶ ἐργασίαι, ὁ ἀποκλεισμός ἐπὶ μῆνας ὀλοκλήρους ἐντὸς καλυβῶν πεπληρωμένων καπνοῦ, ἡ ἔλλειψις παντὸς μέσου εὐζωίας, συντείνει εἰς τὸ νά στερῇ τὰς Μυροβουνίας τῶν θελγῆτρων τοῦ φύλου των. Ἡ ζωηρότης αὐτῆς ἐκλείπει, ῥυτίδες πρόωροι καλύπτουσι τὸ μέτωπόν τῆς, ἡ χεῖρ αὐτῆς δυσμορφοῦται, ὁ ποῦς πλατύνεται, ἡ δὲ κνήμη μεταμορφοῦται εἰς κύλινδρον ὄλω; ἄχρην. Μόνον ἐν ταῖς ἀριστοκρατικαῖς οἰκογενεῖαις τῆς χώρας, ὅπου ἡ γυνὴ δὲν ὑποβάλλεται εἰς τοὺς αὐτοὺς ὑπερβολικοὺς κόπους μὲ τὰς λοιπὰς συντρόφους τῆς, δύναται τις νά εὕρῃ τὴν σχετικὴν λεπτότητα τῶν μελῶν καὶ εἰδῶς τι εὐγενεὺς στάσεως ἢ ἦθος.

Ἄλλ' ἐὰν, ἀφίνοντες κατὰ μέρος ἰδιότητας ὅλων ἐξωτερικῶς, θεωρήσωμεν τὴν Μυροβουνίαν ὑπὸ ὑψηλοτέρῃν ἐποψίν, εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ γυναῖκα σεμνὴν, ἐγκρατῆ, ἐπιμελῆ, ἐπιδεικτικὴν ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀφοσιώσεως τοσοῦτον μᾶλλον ἐπικινετῆς ὅσον ἀφανστερά εἶναι, ἐκτελοῦσαν ἐνίοτε τὰς ἡρωϊκωτάτας πράξεις τῆς ἀνδρικῆς εὐτολμίας. Ἐν ὅσῳ μὲν εἶναι νέα κόρη ἔχει πᾶσαν τὴν εὐκαιοσύνην τῆς δειλίας καὶ τὰ μάστιγα εὐπροσβλήτου αἰδοῦς· γενομένη δὲ γυνὴ, ἔχει ὡς λατρεῖαν τῆς τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς πιστὴν ἀφοσίωσιν· καὶ δὴ, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τραγικὴν λύσιν θά εἶχε δι' αὐτὴν τὸ μυθιστόρημα πικρῶν πάθους. Ὅπισθεν τῆς εἰκόνας ταύτης ἐνεργοῦσι δυστυχῶς τὰ ἐλαττώματα χαρακτηριστοῦ δυστρόπου, ἀλλοκότου καὶ εὐερεθίτου, ἢ παρφορᾶ τῆς ζηλοτυπίας, αἱ βλαδιουργίαι τοῦ φθόνου, ἡ κλίσις πρὸς τὴν κακογλωσσίαν καὶ ὑπερβολικὴν περιέργειαν.

Παραβάλλοντες ὁμοῦς τὸ κοινωνικῶς τεταπεινωμένον τοῦτο ὃν πρὸς τὴν ἐλευθέρην, σεβαστὴν

καὶ ἀνεξάρτητον γυναῖκα ὅταν ἀνέδειξεν αὐτὴν ἡ χριστιανισμὸς παρὰ τοῖς πολιτισμένοις ἔθνεσι, δὲν δυνάμεθα νά στερήσωμεν τὴν Μυροβουνίαν τοῦ ἐλέους, τοῦ ἐπαίνου καὶ τοῦ θαυμασμοῦ ἅτινα ὀφείλονται αὐτῇ.

.....
Ἐρχεται δὲ καὶ ἡ ποίησις νά προσφέρῃ τὸ τοσοῦτον δικαίως ἀνῆκον αὐτῇ σέβας· ἀνυψοῖ, ἐξευγενίζει καὶ μεταμορφώνει πολλάκις εἰς ἡρωῖδα μυθώδη τὴν ἀσημον κόρην τῶν ὀρέων, ἣτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνοδεύουσα τὸν πατέρα ἢ τὸν σύζυγον εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὰ κατορθώματα ἢ εἰς τὰς ἐκδικήσεις ἀπέκτησε τὰ δικαιώματα τῆς δόξης καὶ θέσιν διὰ τὸ ὄνομά τῆς ἐν ταῖς δημοτικαῖς βραβεύσεσι. Ἡσὸν ἀσθενῆς θά ἦτο ἡ ῥωμαντικὴ διήγησις τῶν παθημάτων δύο ἐραστῶν ἐνώπιον τοῦ ἄσματος τῆς Τσεραγοῦσκα ζέννας (Μυροβουνίας γυναικὸς!) «Καὶ τοῦτος τις θρηνεῖ καὶ λέγει· «Ταλαίπωρε Στανίκα, δυστυχῆς ἐγὼ ὅστις σὲ ἀφῆκα νά πέσῃς ἀνεκδίκητος!» Ἐκ τοῦ βάλθους τῆς κοιλάδος Τσοῦζης ἡ γυνὴ τοῦ Στανίκα ἀκούει ταῦτας τὰς κραυγὰς καὶ ἐννοεῖ ὅτι ὁ σύζυγός τῆς ἐφρονεῖθη.

»Παρευθὺς μὲ τὸ τοῦφεκι ἑστὸ χεῖρ ἐξορμᾷ ἡ ἔνθερος χριστιανῆ, καὶ ἀναβαίνει τὸ πράσινον μονοπάτι ποῦ κατέβαινον οἱ φονεῖς τοῦ ἀνδρός τῆς, δεκαπέντε Τοῦρκοι ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Τσεγκίτις-ἀγᾶ. Ἄμυ εἶδε τὸν Τσεγκίτις-ἀγᾶν τὸν σημαδεύει καὶ τὸν ῥίπτει νεκρὸν. Οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι ἐντρομοὶ διὰ τὴν τόλμην ταύτης τῆς ἡρωϊκῆς γυναικὸς φεύγουν καὶ τὴν ἀφίνουσαν νά κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των, τὴν ὁποίαν φέρει εἰς τὸ χωρίον τῆς.

»Τότε ἡ Φατῆ, χήρα τοῦ Τσεγκίτις, γράφει ἐπιστολὴν εἰς τὴν χήραν τοῦ Στανίκα· «Φρικώδης χριστιανῆ, ἐὰν ἦσαι ἀληθῆς Μυροβουνιώτισσα, θά ἔλθῃς αὖριον μόνη εἰς τὸ σύνορον, ὅπως ἐγὼ θά ἔλθω μόνη, διὰ νά μετρήσωμεν τὰς δυνάμεις μας, καὶ νά ἴδωμεν ποῖα ἐκ τῶν δύο μας ἦτο ἡ καλλιτέρα σύζυγος».

»Ἡ χριστιανὴ ἀφίνει τὰ γυναικεῖα φορέματά τῆς, ἐνδύεται τὴν στολὴν καὶ τὰ ὄπλα τὰ ὁποῖα ἐσύλησεν ἀπὸ τὸν Τσεγκίτις, παίρνει τὸ γιὰταγάνι του, τὰς δύο πιστόλας καὶ τὴν λαμπρὰν καρδίαν του, ἀναβαίνει τὸν ὄρειον ἵππον τοῦ ἀγᾶ, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸν δρόμον διὰ μέσου τῶν μονοπατιῶν τῆς Τσοῦζης, φωνάζουσα ἀπέναντι κάθε βράχου· «Ἄν ἦν ἐδῶ κανεὶς ἀδελφὸς Μυροβουνιώτης κρυμμένος, ἅς μὴ με σκοτώσῃ νομίζων με Τοῦρκο, διότι εἰμαι κόρη τοῦ Μυροβουνίου».

»Ἄλλὰ φθάνουσα εἰς τὸ σύνορον, εἶδεν ὅτι ἡ ἄπιστος μουσουλμάνη εἶχε φέρει μαζὶ τῆς τὸν ἀνάδοχόν τῆς, ὁ ὅποιος καθήμενος ἐπὶ μεγάλου ἵππου μαῦρου ὄριμπε μανιώδης κατὰ τῆς χριστιανῆς νεάνιδος.

»Αὕτη τὸν περιμένει ἀφόβως· μὲ καλῶς διευθυνόμενον βόλι τὸν κτυπᾷ εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἔπειτα τοῦ κόπτει τὴν κεφαλὴν· προφθάνει ἔπειτα φεύγουσαν τὴν μουσουλμάνην, καὶ τὴν φέρει δεμένην εἰς τὴν Τσοῦζην, ὅπου τὴν ἔκμαε δούλην τῆς, διὰ νά τραγοῦδῃ ναναρίσματα εἰς τὴν κοιτίδα τῶν ὀρφανῶν τοῦ Στανίκα. Ἄφ' οὗ ἐκράτησεν οὕτω ἔτη τινὰ τὴν μουσουλμάνην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς, τὴν ἀπέστειλεν ἐλευθέρην εἰς τοὺς ἰδικούς τῆς.»

Τὰ ἄσματα τῶν Σλαῶν εἶναι πλήρη ἐπισοδίων, ἐν οἷς ἡ ἀνδρία τῆς γυναικὸς φθάνει εἰς μέγα ὕψος· δὲν εἶναι πόλεμος ὅπου νέα τις ἡρωὶς δὲν ἐμφανίζεται καὶ δὲν φέρει τὴν δάφνην τῆς εἰς τὸν στέφανον τῆς ἀθανασίας.

Σήμερον δὲ, ὅτε συμμετέχει τοῦ ἡγεμονικοῦ θρόνου τοῦ Μυροβουνίου γυνὴ πρόθυμος νά ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος τῆς, γυνὴ ἢς ἡ εὐτολμία, εὐκαιρίας δοθείσης, θά ἐνεθούμισε τὸ θάρρος τῆς αἰχμαλώτου τοῦ Μαριεμβούργου, ἢν ὁ Μέγας Πέτρος ἐμελλε νά ὑψώσῃ μέχρι τοῦ θρόνου, ἠδυνήθημεν ἀνευ κόπου, ἐνώπιον τοιοῦτου παραδείγματος, νά πληρώσωμεν εἰς τὰς Μυροβουνίας τὸν ὀφειλόμενον αὐταῖς φόρον ἐπαίνου. Ἄλλὰ πρὶν τελειώσωμεν τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἅς ἀναμνήσωμεν πάλιν τὸ ἐνεργὸν μέρος ὅπερ αὐταὶ αἱ γυναῖκες δὲν ἐπαυσαν τοῦ νά λαμβάνωσιν εἰς ὄλους τοὺς ἀγῶνας τοῦ Μυροβουνίου κατὰ τῶν Τοῦρκων, μέρος τὸ ὅποιον θ' ἀναλαμβάνωσιν ὁσάκις οἱ πολεμιστὰι τοῦ Μυροβουνίου θά πετάξωσι πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συνόρων των. Καὶ δὴ εἰς τὰς γυναῖκας, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀνατίθεται τὸ καθῆκον τοῦ νά φέρωσι πᾶσαν ἡμέραν εἰς τὰ στρατεύματα, πολλάκις δὲ εἰς ἱκανὰς ἀποστάσεις, τὰς τροφὰς καὶ τὰ πολεμοφόδια, νά τὰ μεταφέρωσι καὶ νά περιποιῶνται τοὺς τραυματίας, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ, νά ἐξυκολουθῶσι δεύτερον στρατὸν βοθητικόν, ἐπιτρέποντα νά χρησιμοποιοῦσιν ὄλοι αἱ δυνάμεις τῆς πατρίδος. Ποσάκις δὲν ἐφάνησαν προχωροῦσαι ἀτρομῆτως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ πυρός, πράγματι δεικνύουσαι οὕτω, μετὰ παρέλευσιν πολλῶν αἰώνων, τὴν δικωγῆν τῶν τολμηρῶν ἐκεῖνων Γερμανίδων, περὶ ὧν ὁ Γάκιτος ἔγραφε· «Μνημονεύουσιν ὅτι, στρατεύματά τινα, ἐκκλίνοντά ποτε καὶ τρεπόμενα, γυναικεῖς ἐπανήγαγον, ἐγκείμεναι τῇ δεήσει, καὶ δεικνύουσαι τὰ ἑαυτῶν στήθη, καὶ τὴν ἐπικειμένην αἰχμαλωσίαν ἐξικονίζουσαι».

Κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα τὸ ῥακίον ἦτο ἀπλῶς ἐν χρήσει ὡς φάρμακον, διὸ καὶ ἐπωλεῖτο μόνον ἐν τοῖς φαρμακείοις· πρὸ τῆς λήξεως δὲ τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος τὸ μετεχειρίζοντο κοινῶς ὡς ποτόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟΥ ΑΕΡΟΣ ΥΠΟ ΥΓΙΕΙΝΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

Ἐπὶ ὑγιεινὴν ἐποψίν θεωρούμενος, ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ εἶναι τὸ πρῶτιστον στοιχεῖον τῆς ὑγείας, ἢ ἀκριβέστερον, τῆς ζωῆς. Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος δεικνύει πρὸς τὸ οὐσιωδέστατον τοῦτο τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ στοιχεῖον παράδοξον ἀδιαφορίαν, ἢ μόνη ἢ ἄγνοια δύναται νὰ δικαιολογήσῃ. Ἀληθῶς αἱ ζωτικαὶ ιδιότητες τοῦ ἀέρος εἰσὶν ἄγνωστοι τοῖς πολλοῖς. Πολλοὺς ἐγνωρίσαμεν ἄνθρώπους ἐκ τῶν οὐχὶ ἀμοίρων παιδείας, οἵτινες ἐνῶ μεγάλως καὶ μέχρις ὑπερβολῆς φροντίζουσι περὶ τῆς ὑγείας αὐτῶν προκειμένου περὶ τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ποτῶν καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν, οὐδὲν ὅμως προσέχουσιν εἰς τὸν παρ' αὐτῶν ἀναπνεόμενον ἀέρα ἀπ' ἐναντίας μάλιστα χάριν ματαίας προφυλάξεως καταδικάζουσιν ἑαυτοὺς ν' ἀναπνέωσιν ἀέρα ἀνεπαρκῆ καὶ μεμολυσμένον. Οἱ τοιοῦτοι ἀγνοοῦσιν ὅτι ὁ καθαρὸς καὶ ἐπαρκῆς ἀήρ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς ζωῆς στοιχεῖον, ἢ οὐσιωδέστατη τροφή, καὶ ὅτι ὁ μὴ καθαρὸς ἀήρ, ὅν κατὰ κλειστοὺ ἀναπνέουσιν, εἶναι τὸ δεινότερον δηλητηριον, ὁ μέγιστος τῆς ὑγείας αὐτῶν πολέμιος. Στοιχειώδεις τινὲς περὶ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος γνώσεις καὶ περὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀνθρώπου, ὅα καταστήσῃ σαφιστατὴν τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ, ὡς στοιχείου τῆς ὑγείας.

Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ συνίσταται περίπου ἐξ $\frac{79}{100}$ ἀζώτου καὶ $\frac{21}{100}$ ὀξυγόνου εἰς βάρος ἢ $\frac{80}{100}$ ἀζώτου καὶ $\frac{20}{100}$ ὀξυγόνου εἰς ὄγκον, ὅ ἐστὶ ἐκ $\frac{1}{5}$ ἀζώτου καὶ $\frac{4}{5}$ ὀξυγόνου. Παρὰ τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα, περιέχει καὶ σμικροσπιν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ὀξέος (μεταβαλλομένην ἄλλως κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, τοὺς τόπους καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἡμερονυκτίου), ὑδρογόνον, ὑδατῶδη ἀτμὸν, ἠλεκτρισμὸν, θερμαντικὸν, φῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ οὐσίας ξένας ὅπως πρὸς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ. Σημειωτέον δὲ, ὅτι τὸ διὰ μόνης τῆς ὁσμῆς παρητηρούμενον συχνάκις ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ἀέριον, τὸ ἐνεκα τούτου καλούμενον ὀζόνιον, δὲν φαίνεται ὅν ἀέριον ἴδιον, ἀλλὰ εἰδική τις κατάστασις τοῦ ὀξυγόνου ἠλεκτρισμένου. Τὸ βάρος τοῦ ἀέρος, συγκρινόμενον πρὸς τὸ βάρος τοῦ ὕδατος, εἶναι ὡς 1 πρὸς 770, ἤγουν ὁ ἀήρ εἶναι 770 φορὰς ἐλαφρότερος τοῦ ὕδατος. Τὸ βευστόν, ἀερώδες, ἀόρατον, διαφανές, ἄνοσμον, ἄγευστον, βαρὺ, πιστόν καὶ ἐλαστικὸν τοῦτο σῶμα, σχηματίζει περὶ τὴν γῆν περίβλημα, οὗ δὲν προσδιωρίσθη εἰσέτι ἀκριβῶς τὸ ὕψος· κατὰ τοὺς μὲν τὸ περίβλημα τοῦτο ἔχει πάχος 60, κατὰ τοὺς δὲ 350 χιλιομέτρων. Βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι εἰς ὕψος δὲκά χιλιομέτρων ὁ ἀήρ ἀραιούται τόσον, ὥστε δὲν ἐπαρκεῖ πλέον εἰς τὴν ἀναπνοὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Δύο εἰσὶ τὰ κυριώτατα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος στοιχεῖα, τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ ἀζώτον. Τὸ ὀξυγόνον ὅμως εἶναι τὸ οὐσιωδέστατον εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν στοιχεῖον, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἀναπνεόμενον μέρος τοῦ ἀέρος, καὶ διὰ τοῦτο ὁ περιώνυμος χημικός Lavoisier ἀπεκάλει αὐτὸ ἀέρα κατ' ἐξοχὴν ἀναπνεύσιμον καὶ ζωτικὸν ἀέρα. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι τὸ κύριον στοιχεῖον τοῦ φαινομένου τῆς καύσεως. Τὸ δὲ ἀζώτον μόνον δὲν εἶναι προσφυὲς εἰς ἀναπνοὴν, ἀλλ' ἢ ἀνάμιξις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ὀξυγόνου χρησιμεύει ὡς πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς ἀναπνοῆς ὅπως ἀποτρέπη τὴν ἐπὶ τοῦ λάρυγγος, τῶν βρόγχων καὶ τῶν πνευμόνων λίαν ἐρεθιστικὴν ἐνέργειαν τοῦ ὀξυγόνου μόνου. Πλὴν ὅτε αὐξήσει ἢ ποσότης τοῦ ἀζώτου ἐν τῇ συστάσει τοῦ ἀέρος καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἢ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ὀξυγόνον ἀναλογία (ὡς συμβαίνει λόγου χάριν ἐν τοῖς ἀποπάτοις), τότε ἀποσβέννυνται τὰ καίόμενα σώματα, ἐπέρχεται δὲ ἡ ἀσφυξία εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ ζῶα.

Καίτοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερῶς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ἀναπνοῆς, ἀνάγκη νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ, ἀναπνεόμενος, εὐρίσκειται εἰς συνεχῆ συνάφειαν πρὸς τὸ αἷμα, ἐπενεργῶν ἐπ' αὐτοῦ μεταβολὰς τινὰς, χρησίμους εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς. Ἐνταῦθα δὲ μεταβάλλεται καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ διὰ τῆς ἀναπνοῆς· διότι ὁ ἀναπνέων εἰσπνέει ὀξυγόνον καὶ ἐκπνέει ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἐπομένως ὁ ἐκπνεόμενος ἀήρ περιέχει μὲν τὴν αὐτὴν σχεδὸν ποσότητα ἀζώτου, ἔχει ὅμως ὀλιγώτερον ὀξυγόνον καὶ περισσύτερον ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ ὑδρογόνον, ἢ ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ μεταβάλλεται διὰ τῆς ἀναπνοῆς, πρέπει, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, νὰ ἀνανεοῦται ἀκατάπαυστως· ἄλλως, ἀναπνεόμενον τοῦ αὐτοῦ ἀέρος πολλάκις κατὰ συνέχειαν, ἐλαττοῦται ὁλονὲν τὸ ὀξυγόνον αὐτοῦ, καὶ αὐξάνει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ· ἀλλ' ὅσον ἐλαττοῦται τὸ πρῶτον καὶ αὐξάνει τὸ δεύτερον, τόσον ὀλιγώτερον ὀξυγόνον ἀπομυζᾶται ὑπὸ τοῦ αἵματος, καὶ τόσον ὀλιγώτερον ἀνθρακικὸν ὀξύ ἀποχωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκ τούτου ἡ ἀναπνοὴ καθίσταται ἀνεπαρκῆς ὅπως, καὶ μετὰ τινὰ χρόνον ἐπιφέρει συμπτώματα ἀσφυξίας καὶ ἐπὶ τέλος τὸν δι' αὐτῆς θάνατον.

Ἐκ τῶν στοιχειωδέστατων τούτων γνώσεων κατὰδηλον γίνεται, ὅτι ὁ θάνατος καὶ ἡ σιγὴ ἠθελον ἐπικρατεῖ ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν ἄνευ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Ἀληθῶς ἡ ἀτμοσφαιρᾷ εἶναι τὸ κυριώτατον τῆς γῆς στοιχεῖον, διότι ἐν αὐτῇ κυκλοφορεῖ οὕτως εἰπεῖν ἢ ζωὴ καὶ δι' αὐτῆς ζῶσιν ὅλα τὰ ἐπ' αὐτῆς ζῶα καὶ φυτὰ. Διὰ ταῦτα ζῆν καὶ ἀναπνέειν εἰσὶ συνώνυμα ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις. Ἐπίσης φανερόν εἶναι, ὅτι ἐὰν ὁ ἀνα-

πνεόμενος ἀήρ μὴ ἦναι κατὰ τὰ συστατικά αὐτοῦ μέρη καὶ τὴν καθαρότητα ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὄργανισμός, ἢ ὑγεία καὶ αὐτὴ ἢ ζωὴ αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ διατηρηθῶσι. Διότι τὸ αἷμα ζῆ, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τοῦ ἀέρος. Καὶ τῷ ὄντι αἱ παραφθοραὶ τοῦ ἀέρος ὑπὸ ἀερίων ἄλλων ἢ τὰ ἀναλογούντα εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ, ὑπὸ μiasμάτων, ὑπὸ ἀναθυμιάσεων, ὑπὸ μεταλλικῶν κόνεων, ὑπὸ ζωφίων καὶ φυτιδίων μικροσκοπικῶν, εἰσὶ τὰ αἴτια τῶν πλείστων ἀσθενειῶν τῶν κατατρύχουσῶν τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐν τοῖς κατακρημένους, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς κλεισμένοις μέρεσιν, ἐνθα διαμένουσι πολλὰ ἄτομα, ἢ ἀναπνοὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῶων, αἱ ἐστὶναι τοῦ πυρὸς καὶ τὰ φῶτα, ἢ διὰ τοῦ δερμάτος καὶ διὰ τῶν πνευμόνων διαφόρησις, καὶ αἱ δι' αὐτῆς ἀποπεμπόμεναι ζωϊκαὶ ὕλαι, εἰσὶ τὰ αἴτια τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ μολυσμοῦ τοῦ ἀέρος. Καὶ ἡ μὲν ἀναπνοὴ καὶ τὸ πῦρ ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀέρος ὀξυγόνον καὶ αὐξάνουσιν ἐν αὐτῷ τὴν ποσότητα τοῦ ἀπροσφυοῦς εἰς τὴν ζωὴν ἢ μάλλον δηλητηριώδους ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ἢ δὲ διαφόρησις παράγει ὀργανικὰ μιάσματα. Ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἐν μιᾷ ὥρᾳ καταναλίσκει 24 λίτρας ὀξυγόνου, ἀποπέμπει δὲ ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι 19 περίπου λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν διὰ τοῦ πυρὸς εἰς τὸν ἀέρα ἐπιγινομένην μεταβολήν, ἐβεβαίωθη δι' ἀσφαλεστάτων πειραμάτων, ὅτι φλόξ λυχνίας καιούσης δι' ἐλαίου παράγει ἐν μιᾷ ὥρᾳ 15 λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέος, φλόξ δὲ καιούσα διὰ τοῦ γάζ (τοῦ ἐκ τῶν γαιανθράκων ἀερίου) παράγει ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι 128 λίτρας ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ἡ ἀποτέφρωσις δὲ κωσίου ὕλης ἐνὸς χιλιόγραμμου ἀπαιτεῖ κατὰ τὰ διάφορα εἶδη αὐτῆς τὰς ἐξῆς ποσότητας εἰς κυβικά μέτρα καθαροῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἦτοι 4 χιλιόγραμμον ξύλου λίαν ξηροῦ ἀπαιτεῖ 6 $\frac{5}{100}$ K. M. ἀέρος, 4 χιλιόγραμμ. ξύλου συνήθους 5 $\frac{4}{100}$ K. M., 4 χιλιόγραμμ. ξυλανθράκων 16 $\frac{1}{100}$ K. M., 4 χιλιόγραμμ. γαιανθράκων 18 K. M. κτλ. Ἐκ τῶν ἀναλογιῶν τούτων εὐκόλως κατανοεῖται ἢ πρὸς φωτισμὸν καὶ θερμανσιν μεγάλη κατανάλωσις ὀξυγόνου καὶ μεγάλη ἐπίσης παραγωγή ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ὁ Pécelet καὶ ὁ Dumas παρετήρησαν προσέτι, ὅτι πολλάκις ὁ ἀήρ ὁ ἀφαιρεθεὶς παρὰ τῶν ἀεροφόρων ἐκ τῶν αἰθουσῶν τῶν παραδόσεων καὶ τῶν θεάτρων, καὶ ἐν γένει ἐκ τῶν κλεισμένων μερῶν ἐνθα συνήθον πολλοὶ, εἶναι λίαν δυσώδης. Τοῦτο εὐχερῶς δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν διὰ τῆς ἰδίας πείρας εἰς πολλὰς περιστάσεις, εἰς τὰ θεάτρα, εἰς τὰ καφενεῖα, εἰς τὰ ἐργοστάσια, εἰς τὰς συνελεύσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν συνακροφῶν καὶ τῶν χορῶν, ἐνθα ἢ ἄλλως οὐχὶ

ὀφέλιμος εὐωδία τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν ἀρωμάτων δὲν καλύπτει πάντοτε τὴν ζωϊκὴν ὁσμὴν. Ἡ δυσωδία αὕτη προκύπτει ἐκ τῆς διὰ τῆς διαφθορᾶς μiasματικῆς τοῦ ἀέρος διαφθορᾶς, ἀνεξαρτήτως τοῦ κακοῦ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ὀξυγόνου καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ποσότητος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Εἰς τὰ ὀργανικὰ ταῦτα μιάσματα ἀποδίδονται αἱ ἀσθένεια αἱ προκαλούμεναι ἐκ τῆς συσσωρεύσεως πολλῶν ἀτόμων ἐν ὀρισμένῳ μέρει, ὅσον ἐν ταῖς φυλακαῖς, τοῖς ἐν ἐκστρατεῖα μεγάλοις στρατοῖς, ἐν ταῖς πολιορκουμέναις πόλεσι κτλ. Ὁ ἐπὶ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐκράχθης ἐν Ἀθήναις φοβερὸς λιμὸς ἦτο ἐν εἶδος τύφου, ὅν προὐκάλεσεν ἢ ἐντὸς τῶν τειχῶν συσσωρεύσεις τῶν κατοίκων τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς. Οἱ παθολόγοι, ἰδίως δὲ οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι ἰατροὶ, ἐνοῖς καὶ ὁ διακεκριμένος τῆς ἱατρικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων καθηγητῆς καὶ ἡμέτερος συμπολίτης Δαμασκηνός, ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ ἀναπνοὴ ἀέρος μὴ καθαροῦ εἶναι συχνὴ αἰτία φθίσεως (Damascino, Etologie de la tulerculose. Paris, 1872). Ἡ ἐπιστήμη ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει, ἢ κυρία αἰτία τῆς νόσου δὲν εἶναι ἢ αὐξήσις τῆς ποσότητος τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῷ ἀέρι, ἀλλ' ἢ διὰ τῆς δερμικῆς καὶ πνευμονικῆς διαφθορᾶς ἀνάπτυξις ἐν αὐτῷ μiasμάτων. Πλὴν ὅπωςδὴποτε ἢ αὐξήσις τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος οὐσιωδῶς ἐπιτείνει τὴν ἐκ τῶν μiasμάτων τούτων βλάβην.

Εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα κυρίως καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν ἄσκησιν, πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐν γένει ὑπεροχὴν τῶν ἀγροτῶν ἐπὶ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν εὐρωστίαν. Εἰς τινὰς μεγαλοπόλεις τῆς Εὐρώπης ἰδίως δὲ τῆς Ἀγγλίας, ὑπάρχουσι συνοικίαι, αἵτινες εἰσὶν ἐστὶναι μiasμάτων, ἐλλείπει τοῦ ἀναγκαίου ἀέρος. «Ἡ ἀόρατος αὕτη δύναμις, ὁ ἀήρ», λέγει Ἄγγλος συγγραφεὺς, «καταστρέφει ἀπαρατήρητος διὰ τῆς ἀποκόρυφου χημικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας τὰς βάσεις τῆς ὑπάρξεώς μας, ὀδιότι τὰ μιάσματα καὶ παντοειδεῖς ἐπικίνδυνον ἀναθυμιάσεις δι' αὐτοῦ εὐκόλως ὑπεισέρχονται εἰς αὐτὰ τὰ βάρη τοῦ ὄργανισμοῦ ἡμῶν. Διὰ τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις διέρχεται τὴν ὑπαρξίν του χωρὶς νὰ διαμένῃ μέρος τῆς ἡμέρας εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, ἀμαρτάνει πρὸς τὴν φύσιν. Ἀληθῶς τὸ ὑπαιθρον εἶναι ὁ ναὸς τῆς φύσεως, καὶ ἡ φύσις τιμωρεῖ τοὺς μὴ λατρεύοντας αὐτὴν.» (Éléments de science sociale, par un Docteur en Médecine, μετάφρ. γαλλικὴ ἐκ τῆς 7ης ἐκδόσεως). Ἀλλὰ πρὸ πάντων παρ' ἡμῖν ἐπικρατοῦσι σφαλεραὶ ἰδέαι ὡς πρὸς τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνεόμενον ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν ἀναβρῶνυόντων. Ἀγνοοῦντες τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν θεραπευτικὴν ιδιότητα τοῦ καθαροῦ ἀέρος, οἱ πλείστοι κρατοῦσι κατακλείστους τοὺς ἀσθε-

ναίς και τοὺς ἀναρρώονοντας ἵνα προφυλάττωσι δὴθεν αὐτοὺς ἀπὸ πάσης βλαβεραῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιηρείας. Αἱ δὴθεν προφυλάξεις αὐταὶ εἰσὶν ὁ μέγιστος τῶν ἀσθενῶν και τῶν ἀναρρώονόντων πολέμιος. Πρώτιστος κανὼν, ὃν πρέπει νὰ τηρῶμεν ἐν τῷ δωματίῳ τῶν ἀσθενῶν ἢ ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν νοσοκομείων, κανὼν οὐ ἄνευ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πάντες οἱ λοιποὶ καθίστανται περιττοὶ, εἶναι οὗτος, νὰ κατορθώσωμεν ὅπως ἄνευ ψύξεως τοῦ ἀσθενοῦς ἀναπνέη οὗτος ἀέρα τόσῳ καθαρὸν ὅσον καθαρὸς εἶναι ὁ ἐκτὸς τοῦ δωματίου ἀήρ. Πάντες οἱ περὶ τὴν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν ἀσχοληθέντες διδάσκουσι τὴν συνεχῶς παρ' ἡμῖν παραγνωριζομένην ἀλήθειαν ταύτην. Ἡ ὀνομαστὴ φιλόκωπος Κυρία Nightingale, ἐν τῷ περὶ νοσηλείας ἀβρόστων πονήματι αὐτῆς (Notes on nursing, κτλ.) ἀναγράφει τὸ ἀξιωμα τοῦτο ἐν κεφαλίδι, συνεχῶς δὲ και ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς πραγματεύεται και ἐπανέρχεται εἰς τοῦτο. Μεθ' ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω περιττὸν ὅλως ν' ἀναπτύξωμεν τὸ ἀπολύτως ὀρθὸν τῶν παρατηρήσεων τούτων τῆς ἐπιστημονικῆς νοσηλείας. Ἀληθῶς, ὅτε ἀήρ ἀνεπαρκῆς και μεμολυσμένος καταβάλλει ταχέως τοὺς ὑγιεῖς, πολλῶ μᾶλλον προώρισται νὰ καταβάλλῃ τοὺς ἀσθενεῖς ὁ πνιγρὸς και μεμολυσμένος ἀήρ τῶν δωματίων αὐτῶν, καθιστάμενος συχνάκις πρόσκομμα ἀνυπέροβητον εἰς τὴν θεραπείαν και εἰς τὴν ἀνάρρωσιν αὐτῶν. Γινώσκουμεν πλείστους ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν, οἵτινες ἐδιδάχθησαν τὸ σφαλερὸν τῶν τοιούτων ἰδεῶν των, διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἢ τῆς ζωῆς φιλότατων αὐτοῖς. Συνιγῶμεν ἐπὶ τούτοις τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου λίαν πρακτικῶν παραγγελιῶν τοῦ Δ' Νικολάου Μακκῆ (*Περὶ νοσηλείας ἀβρόστων, κτλ.*)

Παραλείποντες τὴν ἐκ διαφόρων αἰτίων προκύπτουσαν ἐνίοτε εἰδικῶς μiasματικὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν, ἥτις γεννᾷ ποικίλας νόσους, συμπεραίνουμεν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἢ ἐκ τῆς φυσικῆς, ἐκ τῆς χημικῆς και ἐκ τῆς φυσιολογικῆς θεωρίας και ἢ καθημερινῆ πείρα διδάσκουσιν, ὅτι ἢ συνεχῆς ἀνανέωσις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος εἶναι ὄρος ἀπαραίτητος τῆς διατηρήσεως τῆς ὑγείας τοῦ μὴ νοσοῦντος ἀνθρώπου, τῆς θεραπείας δὲ και ἀναρρώσεως τοῦ πάσχοντος και τοῦ ἀναρρώοντος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΤΥΓΓΑΛΟΣ.

ΤΙ ΕΣΤΙ ΠΑΤΡΙΣ

Ἡ πατρίς, δὲν εἶναι, ὡς Ἑλλήνων παῖδες, ἢ παιδικῆς ἢ δόλοφος σας, ὁ σαυρὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου σας, ἢ ὁ καπνὸς τῶν ἐστιῶν ὑμῶν ὁ ἀναβαίνων εἰς τὸν ἀέρα, οὐδὲ ἢ κορυφὴ τῶν δένδρων ὑμῶν, οὐδὲ ἢ μονότονος τῶν ποιμένων σας ὠδή. Ἡ πατρίς εἶναι ἢ Θεσσαλία διὰ τὸν Ἀκρηνῆνα, ἢ Κύπρος, ἢ Κρήτη διὰ τὸν Ἀθηναῖον,

ὁ Ὀλυμπος, ὁ Πίνδος, ὁ Ἄθως διὰ τὸν ὄρεινον Ἀρκάδα, και τὸν ἀγέρωχον τοῦ Ταυγέτου ὄρεισεῖδιον. Ἡ πατρίς εἶναι ἅπανσα ἢ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι τοῦ Φοινικίου πελάγους. Ἡ πατρίς εἶναι ὅσον τῆς ὠραίας γῆς μέρος λαλεῖ τὴν γλώσσαν, τὴν ἁρμονικὴν Ἑλληνικὴν μας γλώσσαν, εἶναι ὅτι κινεῖ τοὺς παλμοὺς τοῦ στήθους ἡμῶν, εἶναι ἢ ἐνότης τῆς θρησκείας, εἶναι ἢ σπονδὴ τοῦ αἵματος ἢν ἐξ ὄλων τῶν ἄκρων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς προσέφεροντο ἄδελφοί, σίγονεῖς μας, εἰς τὴν βωμὸν τῆς ἀνορθωθείσης πατρίδος μας. Ἡ πατρίς εἶναι ἢ κοινότης τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, εἶναι ὁ γλυκύτατος και ἱερώτατος τῆς ἐλευθερίας δεσμός. Ἡ πατρίς εἶναι τὸ ὠραῖον τοῦ οὐρανοῦ μας κυανοῦν, εἶναι ὁ γλυκὺς ἥλιος ὅστις μᾶς φωτίζει, εἶναι ἢ γαληνιαία θάλασσα ἥτις μᾶς περιβρέχει, εἶναι αἱ εὐφοροὶ γαῖαι, αἱ ἀπὸ τῆς Θράκης και τοῦ Εὐξείνου μέχρι τοῦ Λιβυκοῦ ἐκτεινόμενα πελάγους. Ἡ πατρίς εἶναι ὅλοι ἡμῶν οἱ συμπολιταὶ μεγάλοι και μικροὶ, πλούσιοι και πένητες. Ἡ πατρίς εἶναι τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν, νὰ σεβώμεθα, νὰ δουλεύωμεν και νὰ ὑπερασπιζώμεθα δι' ὄλων τῶν διανοητικῶν μας δυνάμεων, δι' ὄλης τῶν χειρῶν μας τῆς ἰσχύος, δι' ὄλης τῆς ἐνεργείας και δι' ὄλης τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς ἡμῶν.¹

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἐθνικότης ταπεινουμένη, ὁμοιάζει ποταμῷ στερεοῦσαντι και ἀποξηρανθέντι. Ἀποκαλύπτει τοὺς κροκοδείλους, οἵτινες ἐν τῇ ἰλίῳ αὐτοῦ ἐκρύπτοντο βαθύτατα. (Edgar Quinet.)

* * * «Ἐπτὰ πόλεις ἑλληνικαὶ ἤρσαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀμήρου ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνθὸς ζῶν και τὰς ἐπτὰ εἶχε διατρέξει ἐπαιτῶν ἄρτον», εἶπεν ὁ Διοσκόριος, στιγματίζων τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Ἑλληνικὴ δὲ και πατροπαράδοτος ἢ ἀρετὴ τῆς μετὰ θάνατον εὐγνωμοσύνης, διαπρακτωθεῖσα μέχρις ἡμῶν ἀλώβητος; και διὰ τῶν φιλανθρώπων παραγγελμάτων τοῦ Εὐαγγελίου. «Τὸν γὰρ μὴ ὄντα ἅπας εἶωθεν ἐπαινεῖν», εἶπε και ὁ ἐθνικὸς Θουκυδίδης. (Ν. Δραγοῦμης.)

* * * Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀρχαίου Σπαρτιάτου πρὸς τὸν υἱὸν του, ὅστις παρεπονείτο ὅτι τὸ ξίφος του ἦτο βραχὺ, «Μῆκυνέ το δι' ἐνὸς βήματος ἐμπρὸς», δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς οἰανδήποτε περίστασιν τοῦ βίου.

* * * Σταθερὰ ἀπόφασις ἰσοδυναμεῖ πρὸς βαθυτάτην σοφίαν. (Ναπολεὼν Α'.)

* * * Ἡ θέλησις εἶνε και δύναμις.

* * * Τρία τινὰ ὑπῆρξαν σύγχρονα εὐθὺς ἐν τῇ δημιουργίᾳ:—Ὁ ἀνθρώπος, ἢ ἐλευθερία και τὸ φῶς. (Κελτικὸν λόγιον.)

Ι. Ν. Σαρπολοῦ.